

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Lucie Dvořáková

Rizika sociálních sítí u žáků 2. stupně základních škol

Olomouc 2018

vedoucí práce: PhDr. René Szotkowski, Ph.D.

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou odbornou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 13. dubna 2018

.....

Lucie Dvořáková

Poděkování

Děkuji PhDr. Renému Szotkowskému, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a podnětné rady při zpracování mé bakalářské práce. Dále děkuji zaměstnancům a žákům Základní školy Sloup za spolupráci při vyplňování dotazníků.

Obsah

Úvod	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Sociální síť	8
1.1 Nejpoužívanější sociální síť	11
1.1.1 Facebook	11
1.1.2 Instagram	12
1.1.3 Youtube	13
2 Charakteristika psychologického vývoje žáků 2. stupně základních škol	16
3 Rizika sociálních sítí	19
3.1 Vybrané rizikové jevy v prostředí internetu	20
3.1.1 Kyberšikana	20
3.1.2 Kybergrooming	22
3.1.3 Sexting	25
3.2 Další negativní jevy užívání sociálních sítí	26
3.2.1 Nadměrné užívání sociálních sítí	27
3.2.2 Závislost na internetu a sociálních sítích (Netolismus)	28
4 Prevence rizikového chování	30
4.1 Primární prevence ve školství	30
4.2 Internetové portály prevence	31
4.2.1 E-bezpečí	32
4.2.2 Seznam se bezpečně	32
4.2.3 Bezpečný internet	33
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky	34
6 Popis výzkumného šetření	36
6.1 Cíle a problémy výzkumného šetření	36

6.2	Výběr vzorku do výzkumného šetření	37
6.3	Metoda výzkumného šetření	38
7	Výsledky výzkumného šetření	39
8	Zhodnocení nejdůležitějších výsledků a diskuze.....	58
	Závěr	60
	Použitá literatura a zdroje	62
	Seznam grafů a tabulek.....	67
	Seznam příloh.....	69

Úvod

V současné době jsou sociální sítě obrovským trendem jak v České republice, tak ve světě. Počátky se datují ke konci 20. století, největší rozmach však zažívají nyní. Dnešní děti se do doby digitálních technologií a sociálních sítí narodily, a proto si nedokáží představit, jak by život bez nich vypadal. Dříve byla tímto fenoménem televize, dnes je to především Facebook, který má již přes 2 miliardy aktivních uživatelů. Přes sociální sítě je možné komunikovat s jinými uživateli, přidávat se do různých skupin nebo přidávat a komentovat fotografie. Právě zde svým obsahem, který uživatel vytváří, ovlivňuje ostatní a naopak je ovlivňován i on sám ostatními. Samozřejmě se může jednat jak o pozitivní ovlivňování, tak o negativní. Informace publikované na sociálních sítích mohou vést k problémům v mezilidských vztazích, zejména u školáků mohou vést ke kyberšikaně, vydírání nebo vyhrožování. S těmito negativy se setkáváme hlavně u dětí, které jsou důvěřivé a myslí si, že na internetu se jim nemůže nic stát. Každý den, nejen ve svých volných chvílích sledují, co se na sociálních sítích stalo nového. Tyto děti si neuvědomují, jakým rizikům se vystavují, když zveřejňují osobní informace, které mohou být kýmkoliv zneužity. Nebýt v dnešní době na sociálních sítích může být pro jedince určitou formou vyloučení (řeší se zde skupinové úkoly, společné akce, atd.). V mnoha případech může docházet u dětí a dospívajících až k „závislosti“ na online světě.

Rizikovost sociálních sítích je pro žáky 2. stupně základních škol nejvyšší. Tráví zde spoustu svého volného času, sdílejí osobní a citlivé informace, přicházejí do kontaktu s lidmi, které osobně neznají a jsou v tomto věku velmi důvěřiví. Proto je zde velké riziko, že se stanou obětí nějakého negativního jevu, který se na sociálních sítích objevuje. Právě z těchto důvodů bych se chtěla tomuto tématu věnovat ve své bakalářské práci a zjistit, jaká je povědomost mezi vybranými žáky 2. stupně základních škol o těchto rizicích a k čemu nejčastěji své sociální sítě využívají.

Cílem bakalářské práce je popsat rizika sociálních sítí a zjistit, jaké je povědomí vybraných žáků 2. stupně základních škol v okrese Blansko o těchto rizicích.

Kromě hlavního cíle jsou stanoveny dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je popsat sociální sítě a zaměřit se na nejvyužívanější sociální sítě. Druhým dílčím cílem je charakterizovat psychologický vývoj u žáků 2. stupně základních škol. Třetím dílčím cílem je definovat vybrané rizikové jevy, které se na sociálních sítích vyskytují. Dalším dílčím cílem je vymezit prevenci rizikového chování.

V první kapitole teoretické části se zaměříme na obecné výhody a nevýhody sociálních sítí, jejich funkce a jak se v průběhu času vyvíjely. Budeme se zde také věnovat nejvíce navštěvovaným sociálním sítím jako je například Facebook, Instagram nebo Youtube.

Ve druhé kapitole popíšeme vývojové změny u žáků 2. stupně základních škol, protože v tomto životním období jsou žáci velmi ovlivňováni vrstevnickými skupinami a dochází u nich k vývojovým změnám v dospívání, což může výrazně ovlivnit jejich chování nejen v prostředí virtuální reality.

Ve třetí kapitole teoretické části již přejdeme na konkrétní rizika sociálních sítí, se kterými se můžeme setkat. Větší pozornost budeme věnovat kyberšikaně, kybergroomingu, sextingu a závislosti na sociálních sítích. Pomocí dostupné literatury popisujeme tyto jevy, jejich specifika, průběh a rizika. U většiny těchto jevů uvádíme v závěru daných podkapitol konkrétní případy, které byly zaznamenány.

V závěrečné části jsme se zaměřili na prevenci a možné řešení problémů spojených s komunikací na sociálních sítích.

Praktická část je založena na dotazníkovém šetření, které proběhlo na Základní škole Sloup v okrese Blansko. Cílem dotazníkového šetření bude zjistit, jaké zkušenosti mají žáci 2. stupně základních škol se sociálními sítěmi, k jakým účelům je nejčastěji používají a zda se někdy setkali s některým z negativních jevů, které se zde vyskytují. Dílčím cílem praktické části bude zjistit, jak moc mají žáci zabezpečený profil na sociálních sítích a jaké informace o sobě uvádějí. Dalším dílčím cílem bude zjistit, co považují za největší negativum a naopak pozitivum sociálních sítí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

V první kapitole teoretické části práce se zaměříme na definici sociálních sítí, historii a konkrétní sociální sítě, které jsou nejpobulárnější nejen mezi mladými lidmi. Na první kapitolu pak navážeme kapitolou o psychologickém vývoji žáků 2. stupně základních škol. V tomto období žáci prochází vývojovými změnami, které mohou značně ovlivnit jejich psychiku a chování, jak v reálném světě, tak ve světě virtuálním. Kvůli změnám v jejich životě mohou být snadněji ovlivňováni druhými lidmi a jsou mnohdy důvěřivější, proto jsou nejrizikovější skupinou právě na výše zmíněných sociálních sítích. Na sociálních sítích se mohou setkat s různými riziky. Konkrétními riziky se budeme zabývat ve třetí kapitole. Mezi nejčastější rizika sociálních sítí můžeme zařadit kyberšikanu, kybergrooming nebo sexting, a právě tyto rizika si ve třetí kapitole charakterizujeme. Důležité je v tomto období žáky informovat o možných rizicích, proto je důležitá prevence rizikového chování. Základní informace o možné prevenci si shrneme v poslední kapitole teoretické části práce.

1 Sociální sítě

Sociální sítě jsou v současné době neodmyslitelnou součástí života nejen mladých lidí. V úvodní kapitole si proto popíšeme, jak jsou sociální sítě definovány, jakými charakteristikami se vyznačují a jak se v průběhu let vyvíjely. Poté se zaměříme na konkrétní sítě, které jsou nejvíce využívány.

V posledních letech se staly internetové sociální sítě velmi populárními. „*Sociální sítě jsou specifické internetové služby, zaměřené primárně na získávání a udržování sociálních kontaktů s dalšími uživateli internetu.*“ (Kopecký, 2015, s. 47). Většina sociálních sítí obsahuje takové mechanismy, které např. umožňují přístup na sociální síť až od určitého věku. Mnoho těchto mechanismů lze ovšem snadno „obejít“ třeba tím, že uvedeme jiné datum narození. V praxi to pak znamená, že sociální sítě využívají i uživatelé, kteří nesplňují kritéria – tedy i děti (Kopecký, 2015). U většiny sociálních sítí je dána minimální věková hranice 13 let. Tyto limity jsou sice dané, ale informace, které uživatel zadává se neověřují. Mladí lidé poté z neznalosti internetu často publikují citlivé informace a mohou se snadno stát i obětí šikany (Tuháčková, 2016).

Sociální sítě lze považovat za virtuální komunitu vyznačující se určitými specifickými charakteristikami. „*Ty obecně zahrnují užívání společného jazyka a psané komunikace, veřejný prostor, společné zájmy, hodnoty a cíle, stálost veřejného mínění, užívání informačních*

technologii za účelem interakce, nefyzický svět, překonávání časových a prostorových bariér, užívání digitalizovaných identit jako náhrady za fyzickou osobu.“ (Vašutová, 2010, s. 43).

První internetová sociální síť byla spuštěna v roce 1995 Randym Conradem, který se chtěl spojit se svými spolužáky. Z malého projektu pak vznikla velká sociální síť s názvem classmates.com. V roce 1997 vznikla SixDegrees.com, která se prezentovala jako nástroj pro spojování lidí s možností psaní zpráv. V roce 1999 vznikla síť LiveJournal. Jednalo se o formu blogu s prvky sociální sítě. Během let pak vznikaly další sociální sítě, které nejsou v současné době tolik významné. Významnou sociální sítí se stal až v roce 2004 Facebook (Pavliček, 2010).

V České republice bylo před nástupem Facebooku jen několik velkých sociálních sítí. Nejznámější z nich jsou Lidé.cz, Libimseti.cz nebo Spolužáci.cz. „*V současné době je počet uživatelů českých sociálních sítí výrazně nižší a jejich uživatelská základna značně zestárla.*“ (Kožíšek, 2016, s. 24).

V souvislosti s rozvojem moderních informačních technologií se mluví o tzv. digital natives. Tento termín zavedl před více než 10 lety americký publicista Marc Prensky. Označuje tak generaci, která se narodila po roce 1980, a tudíž vyrůstala s internetem coby samozřejmou součástí života. Ti, kteří jsou nyní označováni jako tzv. digital natives, mají několik společných znaků. Typické je, že tráví většinu času online, permanentně jsou ve spojení se svými přáteli prostřednictvím e-mailu nebo sociálních sítí a několik hodin denně například poslouchají hudbu. Ráno jako první věc kontrolují zprávy, zjišťují co nového se na sociálních sítích objevilo a po celý den pak zůstávají online (Spitzer, 2014).

Děti 20. a 21. století jsou již od prvních dnů svého života vystaveni působení nových technologií. Tato generace se nazývá Generace Google a označuje mladší následovníky generace „Digital natives“. Jsou to jedinci narození po roce 1993, kteří si vůbec nepamatují dobu bez počítače a internetu. Tato generace nepoužívá internet jen k vyhledávání informací nebo učení. Převážně zde tráví čas komunikací s přáteli (Spitzer, 2014).

Dříve byly sociální sítě vytvářeny především pro navazování nových kontaktů. Nečekanou oblibu nakonec získaly tím, že umožnily spojovat se s přáteli. Sociální sítě jsou pro lidi novými příležitostmi k zapojení se do veřejného života (Boydová, 2017).

Obecně lze říci, že na sociálních sítích jsme neustále pod dohledem. Každý z našich přátel vidí změny, které na svém profilu děláme. Vidí také co děláme, kde jsme a s kým jsme. „*Sociální sítě jsou nevyzpytatelné a jsou dokonce známy případy, kdy lidé kvůli vyvěšení svého aktuálního stavu na sociální síti přišli o práci. Napsali např. že jsou v práci, ale že se nudí, nebo že si právě otevřeli láhev vína.*“ (Hulanová, 2012, s. 42).

Sociální sítě jsou pro mnoho uživatelů významnou součástí jejich sociálního života. Uživatelé zde dostávají prostředky k sebe prezentaci, ke komunikaci s blízkými i širším okruhem přátel. Nebýt na sociálních sítích je pak vzhledem k interakci, která zde probíhá (například řešení skupinových úkolů, domlouvání společných akcí a výletů, zveřejňování společných fotek a sdílení společných zážitků), určitou formou sociálního vyloučení, kdy uživatelé přicházejí o podstatnou část dění ve skupině. To je hlavním důvodem, proč mnoho mladistvých a dospívajících využívá sociální sítě (Macháčková, in Ševčíková, 2014).

Komunikace na sociálních sítích s sebou nese značné výhody, ale můžeme se také setkat s řadou nevýhod. Podle Šmahaje (2014) lze mezi výhody komunikace na sociálních sítích zařadit:

- Kontakt s okolím je snadnější, opadají obavy, rozpaky, tréma.
- Možnost navazování sociálních kontaktů těch, kteří by jinak byli vyloučení pro psychické, fyzické nebo jiné postižení.
- Internet umožňuje navazování spojení s lidmi z různých koutů světa.
- Sociální sítě mohou být zdrojem zábavy.

Naopak mezi nevýhody komunikace na sociálních sítích lze zařadit:

- Navazované vztahy se stávají povrchnější.
- Není využívána neverbální komunikace – to vede k zúžení sociálního kontaktu.
- Často je internetové spojení upřednostňováno před reálným, díky svojí snadnosti a dostupnosti – kvůli tomu mohou být oslabeny sociální dovednosti jedince (Šmahaj, 2014).
- Obsahují velké množství osobních údajů, které mohou být zneužity.
- Umožňují rychle, snadno a anonymně realizovat kyberšikanu, kyberstalking nebo sexuální útoky na děti.
- Mají úzkou vazbu na majetkovou kriminalitu (Kopecký, 2015).

V této kapitole jsme se seznámili se sociálními sítěmi. Charakterizovali jsme je a popsali výhody a nevýhody jejich užívání. V následující podkapitole se již zaměříme na konkrétní sociální sítě, jimiž jsou Facebook, Instagram a Youtube. Tyto sociální sítě jsou v současné době nejvíce využívány a nejčastěji se zde můžeme setkat s riziky, které s komunikací na sociálních sítích souvisejí. Tyto konkrétní rizika si pak blíže přiblížíme ve třetí kapitole.

1.1 Nejpoužívanější sociální sítě

Podle průzkumu AMI Digital Index, který v roce 2017 realizovala agentura AMI Digital, v České republice patří mezi nejpoužívanější sociální sítě Youtube (98 %), Facebook (97 %) a Instagram (81 %). Z výše uvedeného průzkumu také vyplývá, že Češi tráví na sociálních sítích průměrně 147 minut denně. V první čtvrtině roku 2017 nepoužívalo sociální sítě pouze 7,6 % uživatelů (Mediaguru, 2017).

Protože jsou výše zmíněné sociální sítě mezi uživateli nejvíce používané, v následujících podkapitolách se na tyto konkrétní sociální sítě zaměříme. Popíšeme si jejich vývoj, funkce a uvedeme, jaké jsou podmínky jejich užívání a kde je mohou uživatelé nalézt.

1.1.1 Facebook

Zakladatelem sociální sítě Facebook je Mark Zuckerberg, bývalý student Harvardovy univerzity. Původně byl tento systém určen pouze pro studenty Harvardovy univerzity, postupně přístup dostaly i další univerzity. V České republice byla první Masarykova univerzita v Brně. Od srpna 2006 se může připojit kdokoli starší 13 let. Hlavním příjmem Facebooku jsou především reklamy, které jsou cíleny přesně podle zájmů uživatele. Momentálně je dostupný v 75 světových jazycích.

Přestože je v dnešní době Facebook velmi populární, nebyl nikdy zamýšlen jako náhražka osobní komunikace. Zakladatelé jej vždy jednoznačně profilovali jako nástroj k posilování styku s lidmi, které uživatel skutečně zná – s přáteli, rodinou, spolužáky nebo kolegy (Kirkpatrick, 2011).

Podle Davida Kirkpatricka Facebook sjednocuje svět. Je to vlastně takový most mezi kulturami, zvláště mezi mladými lidmi. „*I přes své skromné začátky jako vysokoškolského projektu devatenáctiletého studenta se stal technologickým vůdcem s jednoznačným vlivem v celé oblasti moderního života, a to jak veřejného, tak soukromého.*“ (Kirkpatrick, 2011, s. 17).

Podmínky pro užívání Facebooku najde každý uživatel ve spodní části úvodní stránky Facebooku. Lze zde nalézt Prohlášení o právech a povinnostech, kde se uživatel může dozvědět, jak se lze bezpečně registrovat. Facebook nelze používat pokud je uživateli méně než 13 let. Dále se zde můžeme dočíst o Ochráně práv dalších uživatelů, jak řešit případné spory, jakým způsobem si nastavit své soukromí a podmínky pro sdílení obsahu a informací. Další kolonkou, kterou v podmínkách používání nalezneme jsou Zásady používání dat. Tyto zásady popisují, jaké informace Facebook shromažďuje, jak je používá a sdílí. Poslední kolonkou jsou Zásady komunity. Tímto nástrojem se společnost Facebook snaží, aby se lidé cítili bezpečně. Tyto

zásady uvádějí, který typ sdělení je povolen a který obsah může být nahlášen a odebrán. Je důležité, aby byl každý před užíváním sítě s těmito podmínkami seznámen (Facebook, 2018).

V předchozích odstavcích jsme se seznámili s tím, jak Facebook vznikl a jaké jsou podmínky jeho používání. Důležité je zmínit se o tom, jaké funkce a možnosti na této sociální síti lidé mají, protože díky těmto možnostem může být Facebook pro mnohé rizikový.

Každý uživatel se po registraci a odsouhlasení podmínek užívání může spojovat s lidmi a přidávat se k různým skupinám uživatelů. Nejvíce k sebe prezentaci slouží facebookový profil uživatele, kde je možné uvádět osobní informace – vzdělání, místo bydliště, zaměstnání apod. Tyto informace nejsou povinné a je tedy na uživateli, kolik toho o sobě uvede. Důležitou informací je jméno, které by podle pravidel mělo být uváděno vlastní. Ve skutečnosti je tomu, ale jinak a někteří uživatelé uvádí přezdívky nebo jméno vymyšlené. Facebookový profil nabízí vložení profilové fotografie, která se ukazuje u příspěvků a komentářů, které uživatel přidává. Facebook umožňuje komunikaci s ostatními uživateli pomocí zpráv nebo diskusí. Každý uživatel si může napsat příspěvek na svůj profil, na tzv. „zed“. Téměř vše, co si uživatel přidá na svůj profil mohou ostatní uživatelé hodnotit tlačítkem „To se mi líbí“. Nově je k dispozici šest tlačítek zobrazujících různé emoce (Pospíšilová, 2016).

Pro žáky 2. stupně základních škol může být Facebook rizikový hlavně v tom, že zde sdílejí svoji polohu, proto si každý může zjistit, kde se právě vyskytují a s kým. Žáci sem také často přidávají nevhodné fotografie, které mohou být snadno zneužity, protože si nenastaví dostatečně soukromí profilu a pak se takové fotografie mohou ke komukoliv dostat a mohou být zneužity. Aplikace Facebook se snaží tato rizika eliminovat podmínkami pro registraci. Ty jsou ovšem mnohdy obcházeny, a proto jsou zde i uživatelé, kteří ještě nejsou dostatečně rozumní, aby si své rizikové chování uvědomovali.

Do současné doby byl Facebook nejvíce využívaná sociální síť. Nyní se čím dál více do popředí dostává sociální síť Instagram, která se zejména u mladých lidí stává stále více populární. V následující podkapitole se proto zaměříme na tuto síť, na její funkce a vlastnosti.

1.1.2 Instagram

Instagram je především mobilní aplikace, ale funguje i na webu skrze počítače. Jedná se o sociální síť, pomocí které může uživatel sdílet fotografie a krátká videa. Na úpravu fotografií lze použít celou řadu filtrů, které jsou v této aplikaci k dispozici.

Za zakladatele jsou považováni Kevin Systrom a Mike Krieger, kteří tuto síť poprvé zprovoznili v roce 2010. V září 2012 byl Instagram koupen společností Facebook, což přineslo

větší propojenost těchto sociálních sítí. Hlavním přínosem bylo sdílení instagramových fotografií na Facebooku. O rok později byla přidána funkce Instagram Direct, která umožňuje posílat fotografie a videa jen vybraným uživatelům (Tuška, 2015).

Účet na Instagramu může být veřejný nebo jej lze nastavit jako soukromý a obsah uvidí jen uživatelé, kterým povolíme nás sledovat. Každý příspěvek, který zde umístíme, lze opatřit popiskem, označením místa, hashtagy (#) – označení fotografií, které slouží k lehčímu vyhledávání podobných příspěvků, případně označením dalších uživatelů. Pokud se nějaký příspěvek líbí ostatním uživatelům, mohou jej označit srdíčkem nebo jej okomentovat (Tuška, 2015).

Podmínky pro užívání aplikace Instagram lze nalézt ve spodní části úvodní stránky aplikace. Službu mohou využívat pouze osoby starší 13 let. Uživatel se zde může dočíst jaký obsah je povolen sdílet a jaký naopak nikoliv. Dále jaké jsou všeobecné podmínky užívání, jaké má uživatel práva a jak se případně bránit nějakému útoku ze strany jiných uživatelů (Instagram, 2013).

Nebezpečné zde pro uživatele může být to, že s lidmi sdílí fotografie a krátká videa z každodenních činností, proto každý může zjistit, kde se právě nachází a s kým. Neméně důležitým faktem je to, že se lidé snaží být na fotografiích, které sdílí, perfektní, aby se vyrovnali slavnějším uživatelům s více sledujícími. Z toho důvodu někdy sdílejí méně vhodný obsah, kterým mohou být například odhalenější fotky, které mohou být lehce zneužity.

Výše zmíněný Instagram a Facebook jsou nejvíce užívanými sociálními sítěmi pro sdílení fotografií a příspěvků ze života. Své oblíbenosti se těší ovšem i Youtube, na kterém mohou uživatelé sdílet videonahrávky různého druhu, což je pro uživatele velmi atraktivní. Díky sdílení nahrávek z každodenních činností uživatelů, je zde také velké riziko negativních dopadů na zejména mladší diváky, kteří se dají snadno ovlivnit. V následující podkapitole se proto na tuto platformu zaměříme blíže a přiblížíme si rizika, se kterými se zde můžeme setkat.

1.1.3 Youtube

Youtube se řadí mezi největší internetovou platformu pro sdílení videí. Byl založen v únoru roku 2005, v listopadu 2006 byl koupen společností Google a od října 2008 je dostupný i v České republice. Mezi funkce patří nahrávání videosouborů, jejich hodnocení, komentování a sdílení. V současné době sleduje Youtube více než jedna miliarda uživatelů, to je téměř třetina celého internetu. Služba je aktivní v 88 zemích a je dostupná v 76 různých jazycích (Youtube, 2017).

Ve srovnání s ostatními sociálními sítěmi, které slouží především pro komunikaci mezi uživateli, bychom mohli mít pochybnosti, zda lze Youtube opravdu považovat za sociální síť. Nalezneme zde však znaky, které má společné s ostatními sítěmi jako je např. veřejný prostor, společné zájmy, překonání prostorových bariér nebo užívání informačních technologií za účelem interakce.

Nyní Youtube přichází s novou funkcí tzv. „Backstage“. Zde budou moci vlastníci youtube kanálů pro své odběratele poskytovat i jiný druh obsahu ve formě psaných příspěvků nebo fotek (Houska, 2016).

S rostoucí popularitou se na Youtube začali objevovat tzv. youtubeři. Jde o tvůrce, kteří svými tematickými videi budují komunitu svých fanoušků. Své fanoušky neovlivňují pouze prostřednictvím videí, ale také prostřednictvím sociálních sítí jako je například Facebook, Instagram nebo Twitter. Youtubeři vydělávají zejména placenou reklamou, kterou Youtube vkládá do jejich videí. Dalším zdrojem příjmů je počet zhlédnutí daného videa a neméně důležité jsou pro ně i spolupráce s různými firmami, případně jejich vlastní merch. Merchem mohou být například trička, náramky nebo jiné předměty s vlastním logem. Právě zmíněnými spolupracemi nejvíc působí na fanoušky, kteří je sledují. Youtubeři, kteří se věnují nahrávání počítačových her nejvíce spolupracují s firmami, které tyto hry vydávají. Naopak youtuberky, které točí svá videa o módě a kosmetice, spolupracují s kosmetickými a módními firmami. Nově začínají také spolupracovat s orgány státní správy, které chtějí prostřednictvím tohoto fenoménu komunikovat s mladou generací. V České republice mezi tyto státní orgány patří např. Rada vlády pro udržitelný rozvoj nebo České dráhy (Rubešová, 2017).

Co se týče sledovanosti daných Youtuberů, ze zahraničních je nejsledovanější PewDie Pie (vlastním jménem Felix Kjellberg), který má přes 57,5 milionů odběratelů (k 28. 10. 2017). V Česku a na Slovensku patří k nejsledovanějším kanál Viral Brothers, který v současné době již není aktivní. Druhým nejsledovanějším je kanál GoGoManTv (vlastním jménem Daniel Štrauch), který má v současné době 1,6 milionů odběratelů (k 28. 10. 2017) (Youtube, 2017).

Jedním z negativních jevů, se kterým se lze na Youtube setkat, je například propagování stíracích losů jedním z českých youtuberů. Je známo, že obecně youtubery sledují spíše mladší fanoušci, a proto je propagování hazardních her, které jsou legální až od 18 let, právě pro tuto skupinu nevhodné. Děti a dospívající si berou příklad z takových činností, a pak snadněji propadnou hazardu, protože to viděli u svého oblíbeného youtubera.

Dalším nevhodným obsahem na českém Youtube jsou videa youtubera, který vystupuje pod přezdívkou MikeJePan. Jeho videa se týkají urážek policie a hledání mezer v českém justičním

systému. Ve svých videích natáčí, jak vědomě dělá dopravní přestupky a pak se osobně dohaduje s policisty a nejde daleko ani k slovním urážkám.

Youtube se podobně jako ostatní sociální sítě snaží svými podmínkami negativní vliv, zejména na mladší sledovatele, eliminovat. Nově dochází u videí s nevhodným obsahem ke zrušení zpeněžení videa. Je to podstatné zejména pro youtubery s větším počtem sledovatelů, kteří se natáčením videí živí. Video s nevhodným obsahem jim nepřinese žádnou peněžní odměnu a tím se tým Youtube snaží zamezit šíření nevhodných videí.

Youtube nemá samozřejmě jen negativní vliv. Youtuberi mohou být pro mnohé i inspirací a pobídkou pro mnoho zajímavých aktivit (Thraumb, 2017). Příkladem pozitivního vlivu na své fanoušky je youtuber Jirka Král, který rozjel nový projekt zaměřený na online bezpečnost ve spolupráci s Avastem¹. Projekt se jmenuje Bud' safe online a hlavním cílem je vzdělávat děti o tom, jak se na internetu chovat bezpečně. Jirka Král s expertem na internetovou bezpečnost budou projíždět základní školy a přednášet dětem o hrozbách internetu, jak poznají falešnou aplikaci, jak správně zabezpečit své profily na sociálních sítích a podobně (Kalašová, 2017).

Podobně jako Facebook má i Youtube své podmínky používání. Na webových stránkách Youtube je nalezneme v dolní levé části. Na rozdíl od Facebooku tato sociální síť nemá přesně stanovený věkový limit pro založení uživatelského účtu. Každý uživatel však musí být srozuměn s podmínkami užívání a je povinen je dodržovat (Youtube, 2018).

Tato kapitola charakterizovala konkrétní nejrizikovější sociální síť. V další kapitole si popíšeme důvody, proč jsou zrovna žáci 2. stupně základních škol tou nejrizikovější skupinou na sociálních sítích.

---

¹ Avast Antivirus je jedním z nejrozšířenějších antivirových programů ve světě.

2 Charakteristika psychologického vývoje žáků 2. stupně základních škol

Ve druhé kapitole se budeme zabývat psychologickým vývojem žáků 2. stupně základních škol, protože v tomto období dochází k jevům, které ovlivňují myšlení a postoje žáků. Je tedy důležité se o těchto jevech zmínit, jelikož mohou mít dopad na chování jedince, jak v reálném prostředí, tak ve virtuálním.

Z hlediska psychologického vývoje lze žáky 2. stupně základních škol rozdělit do dvou vývojových období a to: střední školní věk (9 – 11 let), tj. doba, kdy dítě přechází na 2. stupeň základní školy a období starší školní věk (12-15 let), tj. doba trvání 2. stupně základní školy a trvá až do konce povinné školní docházky (Vágnerová, 2012).

„Dospívající se po celé toto období nachází v určité „nestabilní pozici“, je sice již odloučen od světa dětí, ale ještě není přijat jako plnoprávný partner do společnosti dospělých.“ (Čačka, 2000, s. 222).

Významné pro toto období jsou změny jak v psychickém vývoji, tak i ve fyzickém. Je zde zřejmý odlišný nástup těchto změn ve vývoji – u děvčat tyto změny nastupují většinou dříve než u chlapců. Pro některé toto období může být obtížným stádiem vývoje, protože dochází k oslabení nervové soustavy, které navozuje nervovou i emoční labilitu. Druhým obtížným důvodem může být pocit nejistoty, který může být důvodem ke konfliktům vnitřním i s okolím (Čačka, 2000).

V somatickém vývoji nastupují změny v podobě intenzivního růstu končetin a trupu. Ve fyziologickém vývoji dochází ke zvyšování produkce pohlavních hormonů. **Objevuje se první působení sexuálního pudu.** V rámci tohoto působení se setkáváme s častým střídáním nálad, labilitou citů nebo rozkolísaností v chování. Na sociálních sítích se působení sexuálního pudu může projevit tím, že se žáci snaží navázat vztahy s opačným pohlavím a jsou ochotni zasílat intimní fotografie, které mohou být snadno zneužity.

Uvolňuje se emoční vázanost na rodiče, dítě odmítá rodičovy citové projevy a chování hodnotí více racionálně. **Toto citové odpoutání od rodičů většinou způsobuje potřebu sblížit se s někým jiným.** Proto dochází k vymizení vzájemné izolovanosti chlapců a děvčat a přecházejí k vzájemnému sblížování (Šimíčková-Čížková, 2010). Na sociálních sítích žáci často komunikují s lidmi, které osobně nikdy neviděli. Mnoho žáků je velmi důvěřivých a svěří citlivé informace právě takovým lidem, které v reálném životě nikdy neviděli. Neuvědomují si, že na druhé straně sítě může sedět člověk, který chce těchto informací jen využít.

Významným socializačním činitelem v tomto období je vrstevnická skupina. Jednou z nejvýznamnějších potřeb je potřeba kontaktu a přijetí vrstevnickou skupinou. Zkušenost s kamarádky vztahy slouží pro rozvoj intimnějších vztahů v dospívání. *„Izolace od vrstevnické skupiny, tj. specifická forma sociální deprivace, může další rozvoj dětské osobnosti negativně ovlivnit. Takový jedinec by v pozdějším věku nedovedl navazovat kontakty, které by mohly vést k rozvoji hlubších přátelských a partnerských vztahů. I kdyby se mu nakonec povedlo nějaký navázat, nedovedl by se v takovém vztahu adekvátně chovat. Nedovedl by chování ostatních správně interpretovat a reagoval by na ně nepřiměřeným způsobem.“* (Vágnerová, 2012, s. 339). Pokud není žák součástí nějaké skupiny na sociálních sítích může se cítit méněcenně, ostrčený od ostatních a může mít pocit, že se o něm baví za jeho zády, a proto je pro něj důležité být členem nějaké skupiny.

Vrstevnické skupiny uspokojují některé potřeby jedince. Vágnerová (2012) uvádí například tyto potřeby:

1. **Potřeba citové jistoty a bezpečí** – tato potřeba by měla být uspokojována hlavně v rodině, ale významná je i u vrstevníků. Ti poskytují emoční podporu v životních situacích, které dítě nechce řešit se svými rodiči.
2. **Potřeba sebeuplatnění** – vrstevníci jsou nám většinou rovnocennými partnery, proto se lépe motivujeme k výkonům.
3. **Potřeba učení** – vrstevnická skupina je pro děti zdrojem mnoha nových zkušeností.

Ve středním školním věku se mění pohled na přátelství. Jedincům už nejde o společné aktivity, ale vyhledávají vzájemnou pomoc a solidaritu. Od kamarádů očekávají případnou pomoc v těžších životních obdobích. **Roste význam vzájemného porozumění, pro děti je důležité, aby jej kamarád vyslechl, pochopil a měl v něm důvěru.** V tomto období jedinci tvoří menší vrstevnické skupiny, které nemají dlouhé trvání a kamarádství trvá většinou pouze několik měsíců. V rámci vrstevnických skupin dochází i ke konfliktům. Dítě se tedy naučí způsob, jakým reagovat v konfliktní situaci (Vágnerová, 2012).

Ve vztahu ke škole je toto období také obdobím změny. Děti se v tomto období začínají porovnávat se svými vrstevníky a spolužáky. Vztah k učiteli se také mění, začínají jej chápat jako autoritu. Kladou však důraz na spravedlnost, a pokud se jejich očekávání neshoduje s hodnocením učitele, považují jej za nespravedlivé a chtějí stejné podmínky pro všechny žáky. V komunikaci s učiteli, které považují za autoritu, využívají různé způsoby vyjadřování. Jinak s učitelem hovoří, když jej chtějí o něco požádat a jinak například při zkoušení (Vágnerová, 2012).

S rozvojem nových technologií dostaly vztahy mezi lidmi nový rozměr – virtuální. Dospívající se zde oproti reálnému světu mění své chování. Stávají se upřímnějšími, útočnějšími, častěji porušují společenské normy (Thorová, 2015).

Výše jsme si uvedli hlavní vývojové a psychologické změny v životě žáka 2. stupně základní školy. Tyto změny výrazně ovlivňují jeho chování a jednání. V následující kapitole se proto zaměříme na konkrétní rizika, která s sebou komunikace na sociálních sítích přináší. Rizik, se kterými je možnost se setkat, je několik. My se zaměříme na ty nejrozšířenější, těmi jsou kyberšikana, kybergrooming a sexting.

3 Rizika sociálních sítí

V následující kapitole se blíže seznámíme s riziky, se kterými se můžeme ve světě sociálních sítí setkat. Uvedeme si několik důvodů, proč se lidé na internetu cítí sebevědomější a to má vliv na jejich negativní chování. V první podkapitole se zaměříme na rizika, se kterými se v internetové komunikaci můžeme nejčastěji setkat. Těmito riziky jsou především kyberšikana, sexting a kybergrooming. Ve druhé podkapitole si vytyčíme další negativní jevy, ke kterým může docházet při přílišném trávení času na sociálních sítích. Může se jednat o nadměrné užívání sociálních sítí, které může vést až k závislosti. Neméně důležité jsou také zdravotní rizika, se kterými se mohou uživatelé potýkat při dlouhém trávení času u počítače nebo jiných informačních technologií.

V dnešní době se každý z nás potýká s množstvím nástrah moderního světa. Je však mnoho lidí, kteří si neuvědomují, že mezi tyto nástrahy patří i internet. Kvůli velkému množství rizik, které se v prostředí internetu objevují, je nutný komplexní přístup v oblasti preventivních aktivit, zejména u dětí. Preventivně by na děti měli působit nejen pedagogové ve školách, lektori, spolužáci, ale především rodina, protože dítě tráví nejvíce času na internetu doma (Kopecký, 2015).

V prostředí internetu a internetové komunikace se mnozí cítí lépe, jsou sebevědomější a mohou být někým, kým se v reálném životě bojí být. Dochází k odložení zábran a překonání nesmělosti. V tomto důsledku si lidé mohou dovolit sdělit důvěrnější informace o sobě. Podle Sulera se toto nazývá Disinhibiční efekt a vychází z šesti hlavních zdrojů:

1. **Anonymita** („You don't know me“ – Neznáš mě) – v internetových komunikacích se uživatelé skrývají pod přezdívkami, mohou proto projevat své názory a ovlivňovat ostatní bez dalšího postihu.
2. **Neviditelnost** („You can't See me“ – Nevidíš mě) – komunikující navzájem nevidí, jak se tváří, jakou mají mimiku. Absence nonverbální komunikace je nahrazena např. emotikony.
3. **Asynchronita** („See You Later“ – Tak příště) – nesoučasnost komunikace. Uživatel má možnost promyslet si svoji odpověď, nemusí reagovat pohotově jako v reálné komunikaci.
4. **Solipsistická introjekce** („It is All in My Head“ – Vše je v mé hlavě) – díky absenci komunikace tváří tvář, si člověk vytváří obraz, jak asi daný člověk vypadá a jak se chová.

5. **Disociativní představivost** („It is Just a Game“ – Je to jen hra) – někteří uživatelé považují své internetové já za postavu, kterou vytvořili v kybersvětě a nevidí důvod, proč za ní nést odpovědnost v reálném světě.
6. **Minimalizace autority** („We are Equals“ – Jsme si rovni) – na internetu se smazávají naše reálné společenské role, je nepodstatné, jaké má kdo postavení.

„Je zjevné, že disinhibiční efekt je průvodním znakem celé řady jevů spadajících do oblasti rizikového chování na internetu, doprovází kyberšikanu, kyberstalking, sexting, kybergrooming, dětskou prostituci a další související fenomény.“ (Kopecký, 2015, s. 10).

3.1 Vybrané rizikové jevy v prostředí internetu

V této podkapitole se zaměříme na ty jevy, které jsou na internetu nejčastější. Tyto jevy se budou také promítat do následného výzkumného šetření v praktické části práce.

3.1.1 Kyberšikana

Kyberšikana je jednou z nejběžnějších forem nebezpečného chování na internetu u dětí a dospívajících. V této kapitole si ji charakterizujeme a uvedeme si konkrétní příklady, kdy ke kyberšikaně došlo.

Pojem kyberšikana nemá jednotnou definici a v literatuře se jich objevuje hned několik. Jednou z nich je definice Priceové a Dalgeishe (2010): *„Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií.“* (Priceová a Dalgeish, in Černá, 2013, s. 20).

Kožíšek definuje kyberšikanu takto: *„Kyberšikana (Cyberbulling) je jakékoliv chování, jehož záměrem je vyvést z rovnováhy, ublížit, zastrašit nebo jinak ohrozit oběť za pomoci moderních informačních technologií (zejména pak internetu nebo mobilního telefonu).“* (Kožíšek, 2016, s. 62).

Podle Billa Belseyho je kyberšikana vymezována jako: *„Úmyslné, opakované a nepřátelské chování ze strany jednotlivce nebo skupiny za účelem ublížit ostatním a zároveň zahrnuje využití informačních a komunikačních technologií (např. e-mail, mobilní telefon a pager, IM, vytvoření hanlivých osobních webových stránek).“* (Šmahaj, 2014, s. 44).

Typů kyberšikany existuje hned několik. Některá je realizována prostřednictvím internetu (např. e-mail, sociální sítě, počítačové hry, apod.), některá prostřednictvím mobilních telefonů (SMS, telefonáty).

Obětmi kyberšikany se stávají většinou dívky a děti, které jsou obětmi tzv. tradiční šikany. Dále to mohou být jedinci, kteří jsou na internetu závislí, mají méně přátel v reálném životě, a proto vyhledávají přátele ve světě virtuálním (Szołkowski, 2013).

Útočníky jsou většinou chlapi, kteří tráví svůj volný čas na internetu a mají mnoho znalostí z oblasti internetových aplikací. V reálném životě mají dost přátel a často jsou také útočníci v tradiční šikaně (Szołkowski, 2013). Někteří útočníci by se v reálném světě takovým způsobem třeba nikdy nezachovali, ale v kyberprostoru je pro ně motivem právě anonymita, kterou tento prostor poskytuje. Člověka online je samozřejmě možné vystopovat, ale to si útočník často neuvědomuje a pocit anonymity u něj může zcela odstranit obavy (Hulanová, 2012).

Kyberšikana má zejména u dětí výrazný psychologický dopad na oběť. U jedinců se začíná objevovat poškozený sebeobraz – mají tendenci hodnotit svoji osobu a srovnávat ji s ostatními lidmi. Ti, kteří mají snížené sebevědomí, se začínají izolovat od dalších lidí. Pokud je dopad na oběti už neúnosný, objevují se u nich sebevražedné myšlenky, jelikož jim situace přijde bezvýchodná a začínají propadat beznaději (Kohout, 2016).

Mnozí se mohou domnívat, že kyberšikana není zas tak závažný problém, protože se zde neobjevuje forma fyzického šikanování, jako je tomu u tradiční šikany. Přesto je několik příznaků, podle kterých lze kyberšikanu u oběti rozeznat. Prvním znakem je to, že dítě může začít odmítat používat počítač a mobilní telefon, přestože dříve na těchto technologiích čas trávilo. Při čtení e-mailů nebo SMS zpráv může působit nejistě a nervózně. Dalším znakem mohou být vyskytující se častější výkyvy chování a nálad, které mohou vyústit v častější hádky s přáteli a rodiči. Mohou se začít objevovat bolesti břicha, nechutenství, nespavost, nevolnost, noční můra apod. Začne se chovat vyhýbavě vůči určitým lidem – může dojít k chození za školu, začne trávit čas o samotě nebo dojde ke zhoršení prospěchu ve škole (Černá, 2013).

Co se týče legislativního vymezení tohoto problému, je pro legislativní systémy jednotlivých států těžké dostatečně pružně reagovat na změny, které jsou spojeny s kyberprostorem (počítačová kriminalita, kyberšikana, aj.) V České republice není tato problematika v trestním zákoníku legislativně ošetřena (Šmahaj, 2014). „*V České republice je tomuto tématu věnována pozornost např. prostřednictvím celosvětové konference Cyberspace, která každoročně probíhá v Brně pod záštitou stavu práv a technologií právní fakulty ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity.*“ (Šmahaj, 2014, s. 69).

Od kyberšikany je třeba odlišovat online obtěžování. Často dochází k situacím, že to, co je ve skutečnosti online obtěžování nebo vrstevnické škádlení, je klasifikováno jako kyberšikana. To pak vede k vyšším číslům výskytu kyberšikany a vzniká riziko použití nevhodných

preventivních opatření, které jsou pak neúčinné. Za online obtěžování lze považovat následující události:

- Jednorázový útok - nadávky nebo napadnutí v chatu, diskusi nebo komentáři, které se od téhož agresora neopakují.
- Agresivita je nezáměrná – nebylo cílem druhého poškodit nebo mu ublížit.
- Člověk, na kterého je útok směřován, jej nevnímá jako zraňující.

Je samozřejmé, že i online obtěžování může mít v některých případech vážné následky a není vhodné jej tedy zlehčovat (Černá, in Ševčíková, 2014).

Případy kyberšikany:

Ryan Patrick Halligan (USA, 13 let)

Ryan se stal nejprve obětí klasické šikany ze strany spolužáků. Kvůli tomu se začal učit kickbox a spolužákům se postavil. Aby se zbavil posměchu okolí, rozhodl se, že si najde dívku. Na internetu se seznámil s dívkou ze školy. Do dívky se zamiloval a posílal jí stále více intimních informací o sobě. Na druhé straně sítě ale neseděla dívka, nýbrž skupina kluků, kteří tyto informace zveřejnili na školním webu. Celá škola se nad tím výborně bavila a právě to dovedlo Ryana až k tomu, že se oběsil doma v koupelně (Kybersikana.eu, 2011).

Rebecca Ann Sedwick (13 let)

Rebeccu terorizovala skupinka patnácti letých dívek, které ji pomocí textových a fotografických odkazů naváděly k sebevraždě. Popudem pro skupinku dívek byl údajně spor o chlapce, se kterým měla Rebecca jednu dobu chodit. Rebecca se velmi trápila a měla tendence k sebepoškozování. Její matka jí po hospitalizování v nemocnici zrušila Facebook, změnila telefonní číslo a zařídila přechod na jinou školu. Netušila ovšem, že i přesto budou o Rebece ve virtuálním světě kolovat nepěkné zprávy.

Po nějakém čase se Rebecca opět připojila na sociální síť a kyberšikana začala nanovo. Jednoho dne zamířila dívka místo do školy k opuštěné cementárně, aby zde ukončila svůj život (Dobešová, Szotkowski, 2013).

3.1.2 Kybergrooming

Termínem kybergrooming se zabývá několik autorů. My jsme si vybrali následující definici od Kopeckého a Kožíška. „*Termín kybergrooming (child grooming, online grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou*

důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti dětskou prostitucí, k výrobě dětské pornografie apod.“ (Kopecký, 2015, s. 25). Jedná se tedy o psychickou manipulaci prostřednictvím internetu a jiných souvisejících technologií.

Kožíšek definuje kybergrooming jako: *„Je to takové jednání uživatelů internetu, jehož cílem je pomocí internetových komunikačních prostředků a jiných technologií vyvolat v dospělém/dítěti pocit důvěry a prostřednictvím falešné identity ho zneužít nebo vylákat na schůzku.“* (Kožíšek, 2016, s.72).

Kybergrooming má několik charakteristických rysů. Podle Kopeckého (2015) se mezi ně řadí následující:

1. **Manipulace** – probíhá manipulativní jednání, jako například dárky, lichocení, uplácení.
2. **Dostupnost oběti** – v prostředí internetu se nachází velké množství obětí. Výhodou pro pachatele je anonymita a dostupnost odkudkoliv.
3. **Budování „vztahu“** – důležitým předpokladem je vytvoření si vztahu s dítětem a získání si jeho důvěry. Pachatelé se snaží být k dítěti co nejvíce přívětiví a pozitivní, aby jim dítě začalo plně důvěřovat.
4. **Sexuální témata v komunikaci s dítětem** – komunikace začne mít povahu flirtování nebo posílání pornografických materiálů.
5. **Posuzování rizik** – pachatel přemýšlí o tom, jak zajistit, aby nebyl odhalen a podařilo se mu dítě zmanipulovat.

Mezi nejčastěji oběti patří děti ve věku 11 až 17 let (Kožíšek, 2016). *„Pokud se dítě stalo obětí kybergroomingu a bylo sexuálně zneužito, je poměrně těžké toto odhalit. Zneužití dětí se obávají vyhledat pomoc, pojmenovat svůj problém a svěřit se jiné osobě. Některé z nich mají také obavu z možné pomsty, existují však také oběti, které nechtějí pachateli ublížit, a proto zneužití neohlásí.“* (Kopecký, 2015, s. 41). Důsledky zneužití jsou tím vážnější, čím je dítě mladší a čím déle je zneužíváno. Nejdůležitějším předpokladem ke zvládnutí této traumatizující zkušenosti je pro dítě především podpora rodiny.

Kybergrooming má několik etap, které Kopecký (2015) definoval takto:

1. Přípravná fáze

V této první fázi si pachatel začíná budovat identitu, pomocí které bude později s dítětem komunikovat. Pachatel si může zvolit jednu nebo i více falešných identit. Tato falešná identita mu pomůže k snadnějšímu a rychlejšímu navázání kontaktu s potencionální obětí. Většinou se jedná o identitu dítěte zhruba stejného věku, která mu pomůže k získání intimních materiálů,

kterými jej později může vydírat. V některých případech se může jednat i o identitu fiktivní dospělé osoby, které dítě pošle vlastní osobní údaje – jako je například místo bydliště nebo telefonní číslo.

2. Kontaktování oběti

Pachatelé mohou svoje oběti kontaktovat několika způsoby. Jedním z nich je kontaktovat je jakoby náhodně (např. formulací: „Ahoj, omylem jsem si tě přidal do přátel, ale můžeme si psát jestli budeš chtít.“), jiným způsobem může být kontaktování na různých diskusních fórech nebo na sociálních sítích. Pro první kontakty bývá typické lichocení, pomocí kterého se pachatel snaží získat náklonnost, skládá mu komplimenty a snaží se být zábavný.

3. Manipulace dítěte

Tuto etapu zastupuje soubor manipulativních technik, mezi které patří například zrcadlení (tzv. mirroring) – kdy se pachatel vcítí do pocitů oběti, techniky získávání osobních informací (phishing), techniky uplácení nebo strategie manipulace dětí prostřednictvím fotografií opačného pohlaví.

4. Bod zlomu

Jedná se o situaci, kdy je dítě agresorem vyzváno k osobnímu setkání. Pokud dítě schůzku odmítne, začne jej pachatel vydírat zveřejňováním citlivých informací – např. intimní fotografie nebo odkrytí tajemství.

5. Osobní schůzka

Jedná se o nejrizikovější etapu, protože zde může dojít k sexuálnímu zneužití oběti.

Případy kybergroomingu

Douglas Lindsell (Velká Británie, 2003)

Douglas Lindsell (64 let), bývalý pošťák, byl v roce 2003 odsouzen k trestu odnětí svobody na 5 let za sexuální obtěžování dívek a za pokus o znásilnění.

Lindsell se s dívkami seznamoval na internetovém chatu, kde se vydával za patnáctiletého. Dvě dívky ve věku 13 a 14 let se mu podařilo přimět k osobnímu setkání. Dívkám se naštěstí podařilo utéct a uniknout tak znásilnění. Po tomto incidentu je Lindsell ještě telefonicky obtěžoval a vyhrožoval jim, že si je najde a znásilní je. Dívkám také posílal nahé fotografie.

Ve své databázi si vedl více než 70 dětí. Tato databáze obsahovala detaily, jako je barva vlasů, oblečení, škola, informace o rodině a přátelích a další intimní detaily. V komunikaci s dívkami pokračoval i po dobu, kterou trávil ve vězení (Szotkowski, 2013).

Petr Bukvic (Česká republika, 2013)

Petr Bukvic (26 let), bývalý strážník, byl odsouzen k 7 letům odnětí svobody ve věznici s ostrahou za trestný čin výroby a šíření dětské pornografie a pohlavní zneužívání. Své oběti si hledal ve svém okolí nebo na sociálních sítích. Šest dívek pohlavně zneužíval a dvě dívky znásilnil. Tyto dívky ve vyzývavých polohách fotografoval a některé fotografie umístil na internet (Szotkowski, 2013).

3.1.3 Sexting

Jedná se o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem, ke kterému dochází v prostředí internetu (Sexting, 2013).

„Sexting je rizikový zejména proto, že oběť potencionálním útočníkům poskytuje citlivý materiál, který může být zneužit k různým formám kybernetických útoků (např. ke kyberšikaně, cílené manipulaci, vydírání apod.). Tento materiál může v prostředí internetu kolovat i několik let od svého pořízení a lze jej jen velmi obtížně z internetového prostředí odstranit.“ (Kopecký, 2015, s. 44). Důsledkem sextingu mohou být vážné zdravotní obtíže – např. psychologická nebo emoční úzkost, která může vést až k sebevražedným myšlenkám.

Důvodů pro realizaci sextingu může být několik. Kopecký (2015) popsal následující důvody:

1. Sexting je vnímán jako součást romantických vztahů

V začínajících vztazích je sexting využíván jako možnost upoutání partnera, flirtování apod. Stejně tak může být využíván v partnerských vztazích, kde jsou partneři na nějaký čas od sebe fyzicky odloučeni a komunikují spolu především přes informační technologie.

2. Sexting funguje jako nástroj pro potlačení nudy

3. Sexting vzniká jako produkt sociálního tlaku

V řadě případů vznikl sexting v rámci tlaku určité sociální skupiny – např. spolužáků nebo partnerů. V partnerských vztazích mohou být dívky přinuceny k sextingu svými partnery. Objevují se ovšem i případy, kdy se spolužačky rozhodly, že nafotí a nasdílejí intimní fotografie. Poté bohužel došlo k jejich úniku a dívky se staly terčem posměchu a kyberšikany.

4. Sexting jako nástroj pomsty

Komunikace mezi přáteli může někdy vést k výměně intimních fotografií, které jsou při neshodách použity k vydírání. Může se také jednat o ex-partnery, kteří se chtějí svému ex-partnerovi pomstít.

Sexting se v České republice řeší individuální cestou, některé případy jsou hodnoceny jako přešůpek a některé jako trestný čin. Přihlíží se na to, jaký druh intimních materiálů je šířen a jakým způsobem byly pořizeny. Jsou také případy, které lze řešit občanskoprávní cestou.

V České republice mohou mít sex osoby starší 15 let, ale nesmí se při tom natáčet nebo fotografovat (do 18 let). Pokud by k tomu došlo, mohlo by se jednat o výrobu dětské pornografie, protože podle zákona je za dítě považována osoba mladší 18 let (Sexting, 2013).

Mezi sexting lze zařadit i šíření pornografie (§191 a §193) a sexuální nátlak (§186). Tato protiprávní jednání a jejich možné tresty jsou obsaženy v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. (viz. Příloha č. 1).

Případy sextingu

Philip Alpert (USA, 2009)

Jedním z případů sextingu je případ nezletilého Philipa Alperta, kterému jeho přítelkyně zaslala obnažené fotografie. Když se pak rozešli, rozeslal tyto fotografie svým přátelům a rodičům dívky. Za tento čin byl odsouzen k 5 letům odnětí svobody za šíření dětské pornografie a bude zařazen do registru sexuálních útočníků (Kopecký, in Szotkowski, 2013).

„Renata“ (Česká republika, 2010)

Tento případ se týká nezletilé studentky jedné české střední školy. Jelikož se jedná o nezletilou, není možné uvádět její pravou identitu, proto ji zde budeme nazývat Renata.

Renata od svých 15 let chodila s přítelem. Za dobu jejich vztahu natočili pár erotických a pornografických snímků a nafotili intimní fotografie.

Po dvou letech se rozešli a teď již bývalý přítel se jí rozhodl pomstít. Vytvořil webové stránky, na které umístil její video záznamy a fotografie, které společně vytvořili. Na stránkách zveřejnil její jméno a telefonní číslo s nabídkou erotických služeb. Odkaz na tyto stránky poté rozeslal spolužákům Renaty, učitelům a jejím rodičům.

Tímto případem se poté zabývala Policie ČR, protože zde došlo k podezření ze spáchání hned několika trestných činů (Szotkowski, 2013).

3.2 Další negativní jevy užívání sociálních sítí

V předchozí kapitole jsme si zmínili několik vybraných rizikových jevů v prostředí internetu. V této kapitole se zaměříme na další jevy, se kterými se lze setkat při využívání sociálních sítí. Těmito jevy je nadměrné užívání sociálních sítí, které je ovlivněno

psychosociálními souvislostmi a může mít za následek některá zdravotní rizika. To je právě pro žáky 2. stupně základních škol velké riziko, protože procházejí vývojem a emocionálně náročným obdobím a je třeba, aby se jim dostávalo pozitivních podnětů ke zdravému vývoji. Dalším jevem je závislost na sociálních sítích, o které se také více dozvíme v následujících podkapitolách.

3.2.1 Nadměrné užívání sociálních sítí

Sociální sítě lze používat tzv. za běhu každodenního života, protože technologie jsou už tak vyspělé, že si každý může do svého mobilu nebo tabletu nainstalovat jakoukoliv aplikaci dané sociální sítě. Jelikož máme možnost být na sociálních sítích aktivní neustále, můžeme se dostat do situací, kdy zanedbáváme pracovní povinnosti, školní povinnosti nebo spánek (Blinka, 2015).

U lidí, kteří tráví většinu svého času „projížděním“ sociálních sítí, můžeme mluvit o nadměrném používání sociálních sítí. Podle Blinky (2015) se lze setkat se třemi modely, které se zabývají psychosociálními souvislostmi nadměrného užívání sociálních sítí:

1. Sociálně kompenzační hypotéza

Podle této hypotézy jsou sociální sítě atraktivní především pro osamělé nebo sociálně úzkostné lidi. Tito lidé mají tendenci dávat přednost virtuálním přátelstvím před reálnými vztahy. V online prostředí se jim daří snadněji navázat komunikaci a udržovat vztahy.

Platnost této hypotézy je však částečně omezená. Dříve totiž lidé komunikovali přes sociální sítě převážně s neznámými lidmi. Dnes už ale probíhá online komunikace primárně s lidmi, se kterými se již známe, tedy s rodinou, kamarády nebo spolužáky. Teprve až sekundárně využíváme sociální sítě pro seznamování se s druhými.

2. Zvýšená míra narcismu

Jako jeden z cílů sociálních sítí lze považovat sebe prezentace. Může mít různou podobu, od zobrazení profilové fotografie, přes sdílení fotografií ze života, věci, které má uživatel rád nebo činností, které rád dělá. Tohle souvisí s mírou narcismu, který lze charakterizovat jako nadměrné zaujetí sebou samým. Sociální sítě jsou pak ideální platformou, kde se mohou narcistní tendence objevit.

3. Nízká míra svědomitosti a tendence k prokrastinaci

Nadměrné používání sociálních sítí může vést k nedbalému přístupu k povinnostem. „V této souvislosti se v médiích hovoří o prokrastinaci jako o závislosti. Prokrastinace je tendence

odkládat povinnosti či řešit méně důležité a více zábavné oproti těm důležitějším a méně zábavným.“ (Blinka, 2015, s. 187).

Dlouhé vysedávání u počítače a jiných informačních technologií může výrazně ovlivnit vývoj dítěte, jak v oblasti tělesné, tak i psychologické. Z psychologického hlediska může dojít ke ztrátě vnímání reálného světa, protože je příliš ovlivněno světem virtuálním. Každé dítě pro bezproblémový vývoj potřebuje dostatek pohybu na čerstvém vzduchu. Pokud dítě tráví několik hodin denně u počítače nebo s mobilem v ruce, nemá dostatečné uvolněné tělo, což může značně ovlivnit jeho psychomotorický vývoj (Burdová, 2014).

Při nástupu dětí do školy začínají mít problémy s psaním, často hůře mluví, protože u počítače nepotřebují s nikým mluvit. Dalším rizikem je snížená schopnost „čtení“ neverbální komunikace a pocitů u osob, se kterými děti komunikují tváří tvář, protože v internetové komunikaci neverbální komunikace úplně chybí (Burdová, 2014).

K častým nežádoucím důsledkům používání digitálních médií patří nespavost. Většina mladých lidí tráví u počítačů nebo mobilních telefonů mnoho času a mnohdy nejsou schopni se od nich odtrhnout ani v noci, když mají jít spát. Dlouhodobě může mít nespavost za následek sníženou imunitu a tím i zvýšený výskyt nemocí (Spitzer, 2014).

Dalšími zdravotními potížemi, které se mohou objevit, jsou zrakové obtíže. Mohou mít různý charakter, ale nejčastěji se projevují zrakové i celkové únavy, s tím je spojená bolest hlavy, dále pálení očí nebo tlak v očích (Liška, 2008).

3.2.2 Závislost na internetu a sociálních sítích (Netolismus)

Mnoho lidí se k internetu a sociálním sítím dostane proto, aby překonali nepříjemné pocity, jako například osamocenost, nuda nebo stres. Po neúspěšném dni ve škole je internet nejsnazší možností, kde si ulevit od svých problémů a komunikovat s přáteli. *„Jak se ukazuje, rizikem vzniku závislostního chování v online prostředí jsou ohroženi zejména ti, kteří už mají problém v reálném světě. Psychologové upozorňují na to, že více jsou ohroženi hlavně osamělí lidé s depresivní náladou a ti, kteří často zažívají úzkost v mezilidských situacích.“ (Hýbnerová, in Ševčíková, 2012, s. 36).*

Hýbnerová (in Ševčíková, 2012) řadí mezi rizikové faktory, které podporují rozvoj závislostního chování na online prostředí, následující:

- **Vyšší míra úzkosti** – internetové prostředí slouží k odvrácení pozornosti od vlastních obav.

- **Deprese** – jedinec se v online prostředí snaží uniknout od nepříjemných pocitů smutku. Hrozí zde ovšem riziko, že se tyto stavy prohloubí, protože závislost na internetu tyto pocity prohlubuje.
- **Nedostatek podpory z okolí** – lidé často užívají sociální sítě a jiné formy online komunikace k tomu, aby navázali nové vztahy a vybudovali si v někom důvěru.
- **Pocity nepochopení** – především v období dospívání touží dítě někde zapadnout. Pokud má v reálném světě pocit, že jej nikdo nechápe a nebere mezi sebe, je pro něj snazší najít si přátele na internetu.
- **Ztráta sociální aktivity** – příkladem může být například přestěhování se, nemoc nebo úraz, který nás omezuje v kontaktu s ostatními.

V předchozích kapitolách jsme si zmínili charakteristiku sociálních sítí, zaměřili jsme se na nejvíce využívané sociální sítě. Vytyčili jsme si důvody, proč jsou žáci 2. stupně základních škol nejvíce rizikovou skupinou. Následně jsme se věnovali vybraným rizikovým jevům na sociálních sítích, a proto se v poslední kapitole teoretické části budeme zabývat prevencí rizikového chování. Prevence je zejména u těchto žáků velmi důležitá, aby se přecházelo tomu, že se setkají se zmíněnými rizikovými jevy.

4 Prevence rizikového chování

V předchozích kapitolách jsme si definovali, co vlastně sociální sítě jsou, s jakými uživateli nejvíce pracují a se kterými riziky se zde mohou setkat. Je tedy nutné si uvést i možnosti, jak těmto rizikům předcházet nebo pokud k nim již dojde, jak je řešit. Právě tomuto se budeme věnovat v této poslední kapitole teoretické části, která je zaměřena na prevenci rizikového chování. Uvedeme si dělení prevence a u každé z nich si uvedeme několik základních informací, které je dobré znát.

Miovský a Zapletalová (2006) definují pojem rizikové chování takto: „*Pod pojmem rizikové chování rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných, a dalších rizik pro jedince nebo společnost.*“ (Miovský, 2015, s. 28).

Obecně prevenci členíme na prevenci primární, sekundární a terciální. Účelem **primární prevence** je předcházení vzniku rizikového chování u osob, u kterých se takové chování ještě nevyskytlo. V rámci **sekundární prevence** se snažíme o předcházení vzniku, rozvoji a přetrvávání rizikového chování u osob, které jsou rizikovým chováním ohroženy. Cílem **terciální prevence** je pak předcházení sociálním, zdravotním a jiným potížím v důsledku rizikového chování (Nevoralová, 2014).

Prevence rizikového chování představuje soubor různých přístupů, které jsou obsaženy v několika rezortních koncepcích. Proto není dodnes zřetelně popsána hranice mezi tím, co spadá pod tzv. školní prevenci, zdravotnickou prevenci nebo prevenci kriminality. Všechny se vzájemně doplňují, často se ovšem také překrývají (Miovský, 2015).

4.1 Primární prevence ve školství

Jelikož se ve své práci zabývám žáky 2. stupně základních škol, je zde nejdůležitější především primární prevence. V této podkapitole se tedy zaměřím na primární prevenci, a to zejména na prevenci ve školství.

Dle MŠMT (2010) v rámci primární prevence rozlišujeme prevenci nespecifickou a specifickou. **Nespecifická primární prevence** jsou aktivity, které nemají přímou souvislost s rizikovým chováním. Tyto aktivity se snaží ukázat, jak co nejlépe trávit volný čas, aby se předcházelo negativnímu chování. Patří sem například zájmové nebo sportovní volnočasové aktivity. Naopak za **specifickou primární prevenci** považujeme takové aktivity, které jsou úzce zaměřeny na některou formu rizikového chování (Nevoralová, 2014). Specifickou primární prevenci dělíme dále na **všeobecnou primární prevenci** – cílovou skupinou jsou jedinci běžné populace, **selektivní primární prevenci** – zaměřuje se na jedince, u kterých je

zvýšené riziko vzniku rizikového chování (například děti se sociálně slabých rodin) a poslední podskupinou je **indikovaná primární prevence** – pracuje s výrazně ohroženými jedinci (Bělík, 2016).

„ *V České republice pro oblast školství vymezuje problematiku sociálně patologických jevů základní dokument strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v ČR, který Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy periodicky vydává na určité období.* “ (Bělík, 2016, s. 7). Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) má klíčovou roli v oblasti školní prevence a její koordinace. Na programy primární prevence se klade několik základních požadavků. Měly by obsahovat přesně vyjádřený vztah ke konkrétní formě rizikového chování, důležitá je jasná časová a prostorová ohraničenost a v neposlední řadě musí obsahovat jasné zacílení na definovanou skupinu. Tyto požadavky pak konkrétně specifikují Standardy kvality preventivních programů, které vydává MŠMT (Miovský, 2015).

Na školách se na prevenci podílejí především pedagogičtí pracovníci (například výchovný poradce, školní psycholog nebo školní metodik prevence). Do systému poradenství v rámci školství patří také tzv. školská poradenská zařízení. Mezi tyto zařízení řadíme pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra a zařízení preventivně výchovné péče (Bělík, 2016).

Každá škola je povinna sestavit Minimální preventivní program. Jedná se o jeden z dokumentů, který vymezuje prevenci ve školním prostředí. Dále je každá škola povinna vytvářet školní preventivní strategii, která je součástí školního vzdělávacího programu a reaguje na konkrétní školní prostředí (Bělík, 2016).

4.2 Internetové portály prevence

V prevenci nebezpečných praktik na internetu, které ohrožují nejen děti po celém světě, je velmi důležitá spolupráce s rodinou. Nutná je komunikace rodiče s dítětem, porozumění informačním technologiím a vytvoření důvěry mezi rodičem a potenciálně ohroženým dítětem (Kopecký, 2013).

V současné době existuje mnoho preventivních programů, které se zabývají nebezpečnými jevy na internetu. Jsou realizovány jak státními, tak i soukromými subjekty. „ *Na národní úrovni prevence v oblasti bezpečného chování na internetu spadá do oblasti prevence kriminality (koordinované Ministerstvem vnitra ČR) a do oblasti prevence rizikového chování (koordinované Ministerstvem školství ČR).* “ (Sztokowski, 2013, s. 141).

V České republice je aktivní velké množství internetových portálů, které se zabývají nebezpečnými jevy na internetu a jejich prevencí. Mezi nejznámější lze zařadit projekty jako E-bezpečí, Seznam se bezpečně! nebo Bezpečně na internetu.

4.2.1 E-bezpečí

Projekt E- bezpečí je zaměřený na prevenci, vzdělávání, intervenci a výzkum rizikového chování na internetu. Realizací projektu je pověřeno Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, ve spolupráci s dalšími organizacemi. Projekt se specializuje především na kyberšikanu, sexting, kybergrooming, kyberstalking, rizika sociálních sítí, hoax a spam a zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií (E-bezpečí, 2017).

Důležitým úkolem projektu je poskytnout studentům a také učitelům cenné informace, které je možné využít ve vlastní praxi, a které pozitivně působí na informační rozvoj a mediální gramotnost dětí. Do projektu je zapojeno více než 60 škol z celé ČR, které mají zájem se věnovat problematice nebezpečí na internetu a zpracovat systém prevence do preventivních plánů (Vašutová, 2010).

Projekt E-bezpečí funguje od roku 2008. *„Projekt v roce 2009 získal 3. místo v nadnárodním kole Evropské ceny prevence kriminality MVČR. V roce 2015 pak zvítězil a stal se vítězným projektem národního kola Evropské ceny prevence kriminality.“* (E-bezpečí, 2017).

4.2.2 Seznam se bezpečně

Cílem tohoto projektu je pomáhat dětem, jejich rodičům a pedagogům v boji s nástrahami internetu. Snaží se upozornit na nebezpečné situace a ukázat, jak se tyto situace dají řešit.

Mezi hlavní náplň tohoto projektu patří filmy. Byla natočena trilogie filmů, které upozorňují na rizika spojená s užíváním internetu. První díl poukazuje na rizika anonymního seznamování. V druhém díle, který byl představen v roce 2012, se lze dozvědět o hrozbách sociálních sítí, o dětské prostituci a je zde zmíněno téma kyberšikana. Třetí díl se poté zabývá případem zneužití 39 dětí skautskými vedoucími (Seznamsebezpecne.cz, 2017).

Dalšími činnostmi projektu je natáčení krátkých vzdělávacích videospotů, výjezdy do škol, divadlo nebo kniha „Bezpečně na internetu“. Na výjezdech do škol doprovází aktéry projektu i ambasadoři projektu, kterými jsou Ben Cristovao, Mirek Vaňura a Braňo Holiček.

V roce 2013 obdržel projekt od prezidenta republiky Miloše Zemana ocenění Zlatý záchranářský kříž za výjimečný nebo kreativní počin k osvětě a vzdělávání (Seznamsebezpecne.cz, 2017).

4.2.3 Bezpečný internet

Cílem tohoto projektu je poukázat na rizika spojená s užíváním internetu a na způsoby, kterými se lze těmto rizikům ubránit. Internet je zdrojem mnoha nástrah, přes emailové komunikace, platby přes internet až k internetovým virům. Čím více budou lidé o nástrahách vědět, tím rychleji na ně budou umět reagovat. „*Projekt Bezpečný internet.cz oslovuje různé cílové skupiny uživatelů a na názorných příkladech pomáhá vytvářet správné návyky internetové bezpečnosti. Projekt není vázán na produkty žádných společností a zcela zdarma poskytuje rady, návody i zkušenosti provozovatelů nejnavštěvovanějších internetových služeb.*“ (Bezpečný internet, 2017).

Zakládajícími partnery projektu jsou Česká spořitelna, Microsoft a Seznam.cz. Základní myšlenkou bylo společnými aktivitami posílit celkové povědomí o rizicích internetu a vzdělat české uživatele.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této bakalářské práce navazuje na teoretickou část. V této části si nejprve zhodnotíme aktuální stav zkoumané problematiky. V první kapitole praktické části se budeme věnovat zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky. Zaměříme se zde na vybrané výzkumy a kvalifikační práce, které se riziky sociálních sítí zabývají. Ve druhé kapitole praktické části se zaměříme na popis výzkumného šetření, kde si vymezíme cíle výzkumu, metody výzkumu a popíšeme si výběr vzorku do výzkumného šetření. V další kapitole se zaměříme na výsledky výzkumného šetření a v poslední kapitole si tyto výsledky zhodnotíme.

5 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky

Na úvod praktické části bychom si měli představit dosavadní vybrané výzkumy, které se věnovaly právě rizikům na sociálních sítích. Tato zkoumání umožňují konkretizovat názory a zkušenosti vybraných žáků 2. stupně základních škol, na což poté můžeme reagovat vhodnými preventivními opatřeními.

Dosud největší výzkum týkající se rizikového chování českých dětí na internetu provedla v roce 2014 Univerzita Palackého v Olomouci. Dotazníkové šetření bylo uskutečněno Centrem prevence rizikové virtuální komunikace ve spolupráci s firmami Seznam.cz a Google. Dotazníkové šetření se zúčastnilo celkem 28 tisíc dětí. Z výsledků výzkumu vyplývá, že děti jsou ochotny sdělovat své osobní informace lidem, které znají jen z online světa. Celkem 63 % dotázaných dětí pošle své jméno a příjmení lidem, které neznají. Fotografie obličeje by poslalo 39 % dotázaných a 40 % dětí by šlo na schůzku s cizím člověkem. V rámci výzkumu byly sledovány i projevy kyberšikany a dle výsledků se skoro 51% dětí setkalo s některým z projevů kyberšikany (Kopecký, 2014).

Další výzkum, který se zabýval rizikovým chováním v prostředí internetu, byl realizován v roce 2017 pod názvem Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda české děti v online prostředí provozují sexting, jakým způsobem se seznamují a jaké k tomu využívají nástroje. Tento výzkum realizovalo Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci se společností O2 Czech Republic a zapojilo se do něj 4878 dětských respondentů z celé České republiky. Výsledkem výzkumu bylo zjištění, že více než 15 % dětí zasílá jiným osobám intimní materiály. Pokud by dítě bylo požádáno o reálnou schůzku, odmítlo by ji 50,3 % dětí. Zbytek by buď na schůzku šlo nebo neumí říct, jak by se rozhodlo (Kopecký, Szotkowski, 2017).

Kromě celostátních výzkumů se problematikou rizikovosti sociálních sítí zabývá celá řada kvalifikačních prací studentů vysokých škol.

Tematicky podobnou diplomovou práci napsala Bc. Pavlína Eklová z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v roce 2013. Její práce nese název Vliv sociálních sítí na žáky 2. stupně základní školy. Práce má podobnou strukturu jako tato práce a autorka se zde zabývala podobnými problémy. Dílčím cílem práce bylo zjistit, jaké jsou vlivy sociálních sítí na žáky 2. stupně základních škol. Sběr informací proběhl pomocí dotazníkového šetření na Základní škole v Dolních Kounicích. Celkově na otázky odpovídalo 87 dětí. Z výzkumného šetření pak vyplývá, že 92 % žáků je členem nějaké sociální sítě. Nepříjemnou zkušenost zažilo 25 % dotazovaných dětí a méně než 30 % dotazovaných si myslí, že jsou sociální sítě nebezpečné (Eklová, 2013).

Další kvalifikační práci, která se zabývá podobným tématem je diplomová práce Bc. Kateřiny Rozsivalové z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci z roku 2014. Její práce nese název Rizika sociálních sítí se zaměřením na žáky 2. stupně ZŠ. Ve své práci se zaměřila na podobná rizika, jako se objevují v této práci, jsou jimi kyberšikana, sexting, kybergrooming, stalking, kyberstalking a netolismus. V praktické části autorka popisovala výsledky svého výzkumného šetření, jež mělo za cíl zjistit v jaké míře se u žáků 2. stupně základních škol vyskytuje rizikové chování v kyberprostoru. Výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření u žáků druhého stupně Základní školy sv. Voršily v Olomouci. Dotazník vyplnilo 100 žáků ve věku od jedenácti do patnácti let. Z dotazníku vyplývá, že sociální sítě využívá 97 % dotazovaných. Celých 6 % dotazovaných se setkala s kyberšikanou a 36 % dotazovaných má v přátelích na svém profilu osobu, kterou neznají (Rozsivalová, 2014).

6 Popis výzkumného šetření

Kromě zhodnocení zkoumané problematiky navazuje praktická část bakalářské práce na problematiku teoretické části taktéž výzkumným šetřením, které přibližuje, jaké mají vybraní žáci 2. stupně Základní školy Sloup v okrese Blansko zkušenosti se sociálními sítěmi a zda se zde setkali s některým z negativním vlivů.

Charakteristika výzkumného šetření začíná stanovením cílů a dále jsou uvedeny deskriptivní výzkumné problémy. V dalších podkapitolách popisujeme výzkumný vzorek a použitou metodu sběru dat.

6.1 Cíle a problémy výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké jsou zkušenosti vybraných žáků 2. stupně základních škol v okrese Blansko s negativními vlivy na sociálních sítích.

Výzkumné šetření současně zkoumalo, jaké sociální sítě vybraní žáci 2. stupně základních škol nejvíce využívají a z jakého důvodu se stali uživateli sociálních sítí.

Dále jsme zjišťovali kolik hodin denně tráví vybraní žáci na internetu a kolik času denně stráví na sociálních sítích. Cílem bylo rovněž zjistit, jaké činnosti se na sociálních sítích nejvíce věnují.

Dále bylo úkolem výzkumného šetření zjistit, jak moc mají vybraní žáci zabezpečen svůj profil na sociálních sítích. Dále jsme se zajímali o to, jaké pravdivé informace o sobě na profilech zveřejňují a naopak, jestli někdy o sobě uvedli nepravdivé informace.

Cílem bylo mimo jiné zjistit, zda se vybraní žáci setkali s nějakým z vybraných negativních jevů na sociálních sítích. Zaměřili jsme se také na to, zda byli žáci někdy někým obtěžováni nebo umístili na sociální sítě materiál, který by zesměšňoval nebo urážel jinou osobu. Úkolem bylo také zjistit, zda se někdy sešli s osobou, kterou znali pouze z virtuálního světa.

Na závěr jsme se zaměřili na věci, které vybraní žáci považují za největší negativa sociálních sítí a pro úplnost považujeme za důležité zjistit, zda někdy slyšeli o nějakém z preventivních programů, které se zabývají nebezpečnými jevy na internetu.

Vzhledem k formulovaným cílům výzkumného šetření jsme si stanovili problémy deskriptivní povahy, u kterých zjišťujeme četnost sledovaných jevů.

Deskriptivní otázky (problémy) výzkumného šetření byly následující:

1. Jaké sociální sítě nejčastěji využívají vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko)?

2. Z jakého důvodu se vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) stali uživateli sociálních sítí?
3. Jakým činností se vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) na sociálních sítích nejvíce věnují?
4. Jaké pravdivé informace o sobě mají na svém profilu zveřejněny vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko)?
5. Jaké nepravdivé informace o sobě vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) uvedli na sociálních sítích?
6. S jakými projevy z vybraných negativních jevů se na sociálních sítích se vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) setkali?
7. Byli někdy vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) někým na sociálních sítích obtěžováni?
8. Sešli se někdy vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) s osobou, kterou znali pouze ze sociálních sítí?
9. Umístili někdy vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) na sociální síť fotografii nebo video, které by zesměšňovalo jinou osobu?
10. O kterém z preventivních programů, které se zaměřují na negativní jevy na internetu vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup (okres Blansko) někdy slyšeli?

6.2 Výběr vzorku do výzkumného šetření

Při přípravě výzkumného šetření je třeba vybrat reprezentativní vzorek respondentů, od kterých chceme pomocí zvolené metody získat potřebná data. V této kapitole si charakterizujeme základní soubor, který zkoumáme a upřesníme si výběrový soubor a druh výběru, který jsme použili.

Výzkumné šetření jsme realizovali na Základní škole Sloup v okrese Blansko. Základní soubor byl tvořen žáky 6. – 8. ročníku. V akademickém roce 2017/2018 tyto ročníky navštěvovalo celkem 119 žáků.

Pro účast na výzkumném šetření byli žáci osloveni ve vyučovacích hodinách po předchozí domluvě s jejich učiteli. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 102 respondentů, z toho 54 chlapců a 48 dívek. S tímto počtem respondentů pracujeme pouze v prvních dvou položkách výzkumného nástroje, poté 2 respondenti zvolili variantu, že nejsou uživateli sociálních sítí, a proto ve zbylých položkách výzkumného nástroje pracujeme se 100 respondenty.

6.3 Metoda výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo s ohledem na očekávané množství respondentů orientováno kvantitativně a rozhodli jsme se použít metodu dotazníkového šetření. Tento výzkumný nástroj je složen z pečlivě uspořádaných otázek, na které respondenti odpovídají v písemné formě. Výhodou této metody je rychlost shromažďování dat od většího počtu osob. Naopak nevýhodou této výzkumné metody je, že data nemusejí odpovídat skutečné realitě, protože respondenti mnohdy neodpovídají podle pravdy (Chráska, 2007).

Zaměstnanci Základní školy Sloup, kde výzkumné šetření probíhalo, byli na osobní schůzce požádáni o počty žáků na 2. stupni v aktuálním akademickém roce a proběhlo naplánování výzkumů v jednotlivých třídách. Respondenti dotazníků i zaměstnanci školy byli obeznámeni, že data jsou zcela anonymní a budou sloužit pouze pro potřeby výzkumu.

Dotazník byl vyhotoven v elektronické formě a poté byl rozdán respondentům v tištěné podobě. Dotazník obsahoval celkem 2 položky a 21 otázek.

Rozlišujeme několik druhů otázek, které lze v dotazníku použít. Prvním druhem jsou otázky otevřené, kdy respondent sám doplňuje odpovědi. Dalším druhem jsou otázky uzavřené, kdy respondent vybírá z předem připravených odpovědí (Chráska, 2007). Z 23 položek dotazníku byla 1 otázka otevřená, kdy respondenti doplňovali třídu, kterou navštěvují. Celkem 7 otázek bylo dichotomických, kdy respondenti vybírali ze dvou možností odpovědi. Dalších 9 výčtových otázek bylo polouzavřených, zde dotazovaní měli možnost jiné odpovědi, kterou sami vyplnili. Celkem 11 položek dotazníku bylo polynomických výběrových, kdy respondent vybíral pouze jednu odpověď z nabízených možností. Celkem 4 položky byly polynomické výčtové, kdy dotazovaní mohli vybrat více možností, které pro danou otázku platí.

Položky uvedené v dotazníku byly sestaveny na základě poznatků uvedených v teoretické části práce a byly sestaveny v souladu s výzkumnými problémy a stanovenými cíli.

7 Výsledky výzkumného šetření

Výsledkem výzkumného šetření jsou data, která byla získána pomocí vyhodnocování dotazníků. Data jsou vyhodnocována grafem a tabulkách četností.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 102 žáků. První otázka dotazníku obsahuje odpovědi všech 102 respondentů. Druhá otázka obsahuje odpovědi těch žáků, kteří nejsou uživateli sociálních sítí. Tito žáci byli pouze 2. Od třetí otázky odpovídali všichni žáci, kteří jsou uživateli sociálních sítí, kterých je celkem 100.

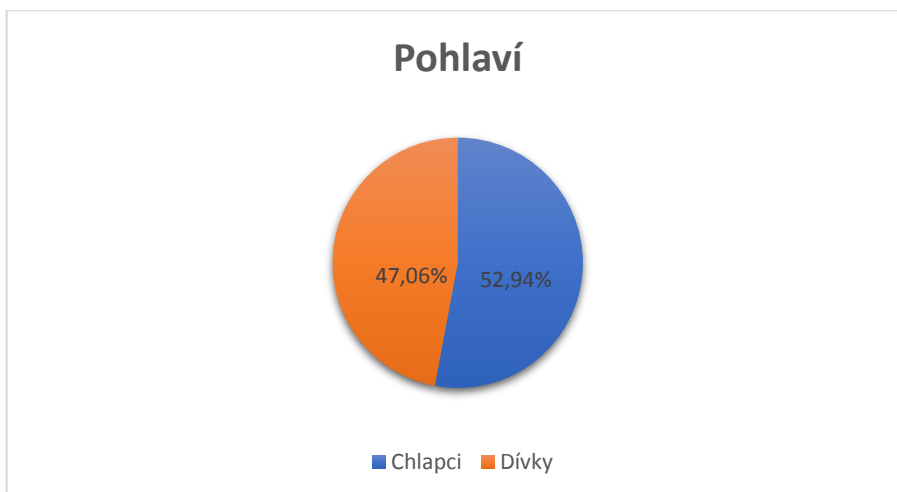
Dotazník byl sestaven tak, aby na sebe jednotlivé otázky navazovaly, popřípadě doplňovaly zkoumanou problematiku. V úvodu jsme se žáků ptali na pohlaví a kterou třídu navštěvují. Poté jsme se ptali, zda jsou uživateli sociálních sítí. Pokud nejsou uživateli, tak z jakého důvodu a pokud uživateli jsou, tak kterou sociální síť využívají nejvíce (*otázka č. 1 až č. 3*). Dále jsme se ptali, z jakého důvodu se uživateli sociální sítí stali, v kolika letech si profil založili a kolik času denně zde stráví (*otázka č. 4 až č. 6*). Zajímali jsme se také o to, jaké činnosti se nejvíce na sociálních sítích věnují a pro koho mají svůj profil přístupný (*otázka č. 7 a 8*). Další otázky zjišťují, jaké pravdivé a naopak nepravdivé informace o sobě vybraní žáci zveřejňují nebo zda si založili falešný účet (*otázka č. 9 až č. 12*). Poté jsme otázky směřovali k rizikovému chování na sociálních sítích (*otázka č. 13 až č. 19*). Na závěr jsme zjišťovali, co považují žáci za největší pozitiva a negativa sociálních sítí (*otázka č. 20 a 21*).

Výsledky dotazníkového šetření jsou dále zobrazeny v grafickém a tabulkovém vyjádření. Koláčové grafy uvádíme pro lepší ilustraci demografických údajů.

Tabulka 1: Počet dotazovaných dívek a chlapců

Otázka č. 1	Četnost n_i
Chlapci	54
Dívky	48
Σ	102

Z tabulky je patrné, že poměr chlapců a dívek je téměř vyrovnaný. Chlapci přesahují dívky o 6 žáků. Celkový počet žáků je 102.

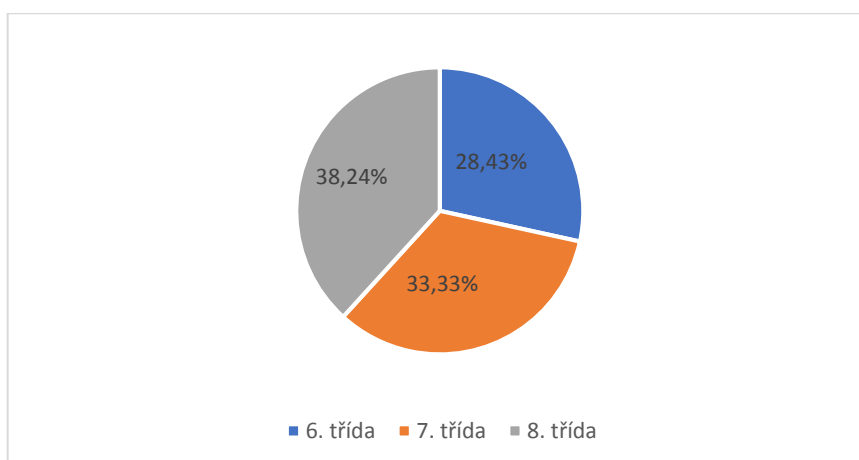

Graf 1: Pohlaví respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnili žáci 6. – 8. třídy Základní školy Sloup. Zastoupení žáků podle tříd bylo poměrně vyvážené. Nejvíce respondentů však bylo z 8. třídy, kterých bylo celkem 39.

Tabulka 2: Zastoupení žáků podle tříd

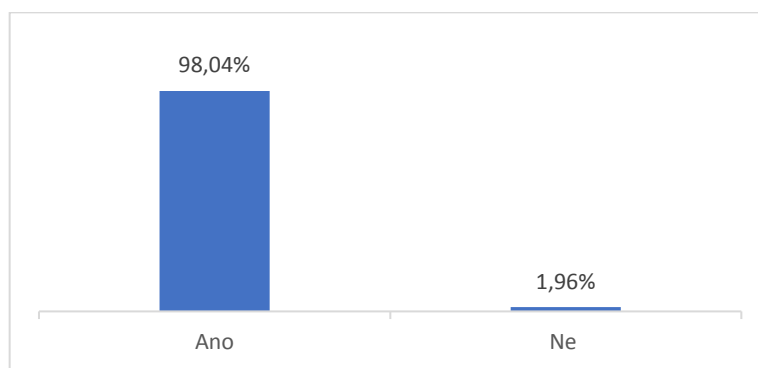
Třídy	Četnost n_i
6. třída	29
7. třída	34
8. třída	39
Σ	102

Graf 2: Zastoupení žáků podle tříd

Otázka č. 1: *Máš vytvořený profil na nějaké sociální síti?*

Graf 3: Profil na sociální síti

Tabulka 3: Profil na sociální síti

Otázka č. 1	Četnost n_i
Ano	100
Ne	2
Σ	102

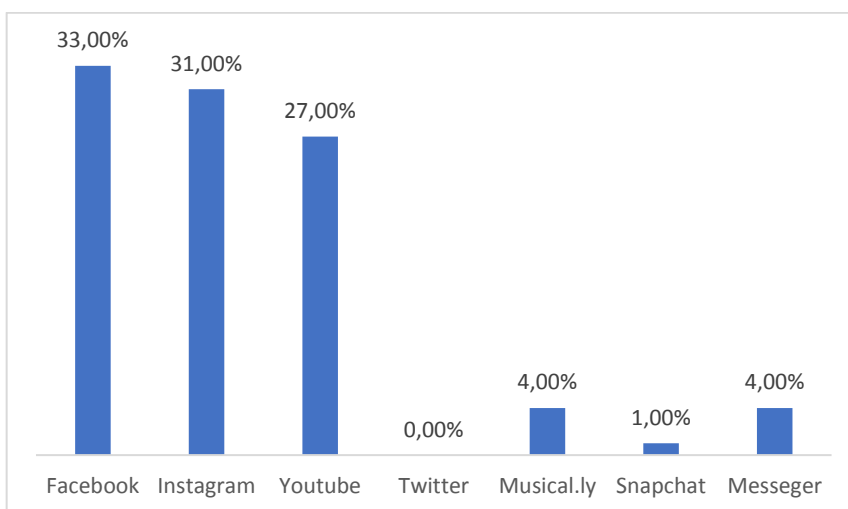
První otázka dotazníkového šetření se zaměřila na to, zda mají žáci 2. stupně základních škol vytvořený profil na nějaké sociální síti. Z výsledků šetření vyplynulo, že 98 % žáků má založen profil na sociální síti a necelá 2 % z dotazovaných nemají profil na žádné sociální síti.

Otázka č. 2: *Pokud nemáš vytvořený profil na žádné sociální síti, z jakého důvodu tomu tak je?*

Na otázku číslo 2 odpovídali pouze žáci, kteří profil na sociálních sítích založen nemají. V tomto případě se jednalo pouze o dva žáky. V prvním případě bylo důvodem to, že založení profilu žákovi zakazují rodiče. V druhém případě bylo důvodem to, že žákovi přijde čas, který by trávil na sociálních sítích jako zbytečně strávená chvíle.

Od otázky číslo 3 na dotazníkové šetření odpovídali zbylí žáci, kteří mají profil na sociální síti založen. Na zbylé otázky tedy odpovídalo 100 respondentů.

Otázka č. 3: Jestliže jsi uživatel/ka internetových sociálních sítí, kterou z nich nejčastěji využíváš?

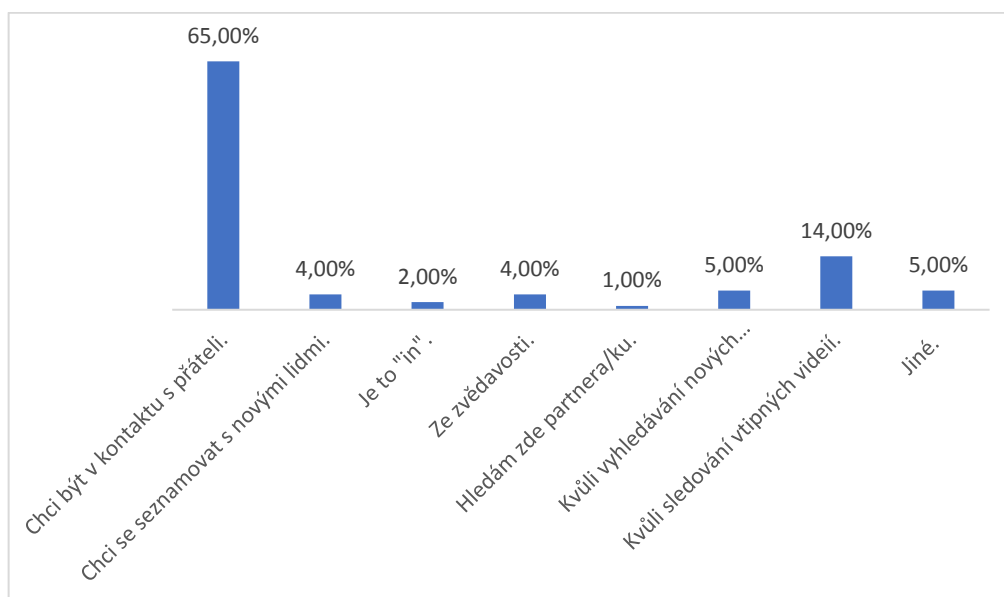
Graf 4: Nejčastěji využívané sociální sítě

Tabulka 4: Nejpoužívanější sociální sítě

Otázka č. 3	Četnost n_i
Facebook	33
Instagram	31
Youtube	27
Twitter	0
Musical.ly	4
Snapchat	1
Messenger	4
Σ	100

Otázka číslo 3 zkoumala, které sociální sítě žáci 2. stupně základních škol nejčastěji využívají. Nejvíce využívanou sociální sítí je mezi žáky Facebook, který používá 33 % z dotazovaných žáků. Druhou nejužívanější sociální sítí je Instagram (31 %) a hned za ním je to Youtube (27 %). Z grafu je patrně, že tyto sociální sítě jsou oblíbené zhruba stejně a nevyskytují se zde velké rozdíly v oblíbenosti. Dalšími často využívanými sociálními sítěmi mezi vybranými žáky jsou Musical.ly (4 %), Messenger (4 %) a Snapchat (1 %).

Otázka č. 4: Z jakého důvodu jsi se stal(a) uživatelem/kou sociální sítě?

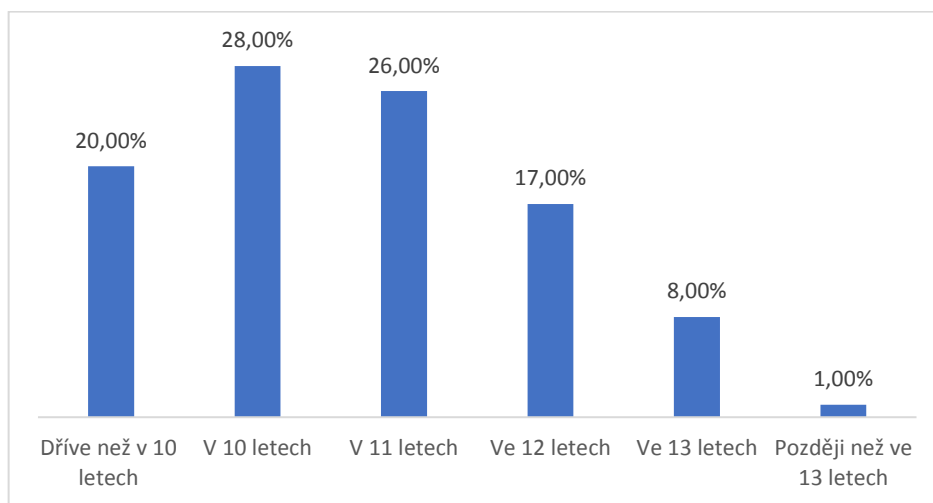
Graf 5: Důvod založení profilu na sociální síti

Tabulka 5: Důvod založení profilu na sociální síti

Otázka č. 4	Četnost n_i
Chci být v kontaktu s přáteli.	65
Chci se seznamovat s novými lidmi.	4
Je to "in" .	2
Ze zvědavosti.	4
Hledám zde partnera/ku.	1
Kvůli vyhledávání nových informací.	5
Kvůli sledování vtipných videí.	14
Jiné.	5
Σ	100

Otázka č. 4 se zaměřila na důvody, z jakých se vybraní žáci stali uživateli sociálních sítí. Důvody k založení jsou různé, ale nejvíce respondentů uvádí, že důvodem bylo to, že chtějí být v kontaktu s přáteli. Tuto možnost zvolilo celkem 65 respondentů. Otázka také obsahovala otevřenou položku, kam respondenti mohli napsat své důvody k založení profilu. Mezi tyto důvody žáci zařadili: kvůli hraní her, zapadnutí do třídního kolektivu, kvůli koníčkům, kvůli natáčení videí nebo z důvodu, že je to baví.

Otázka č. 5: V kolika letech jsi si založil(a) profil na některé ze sociálních sítí?

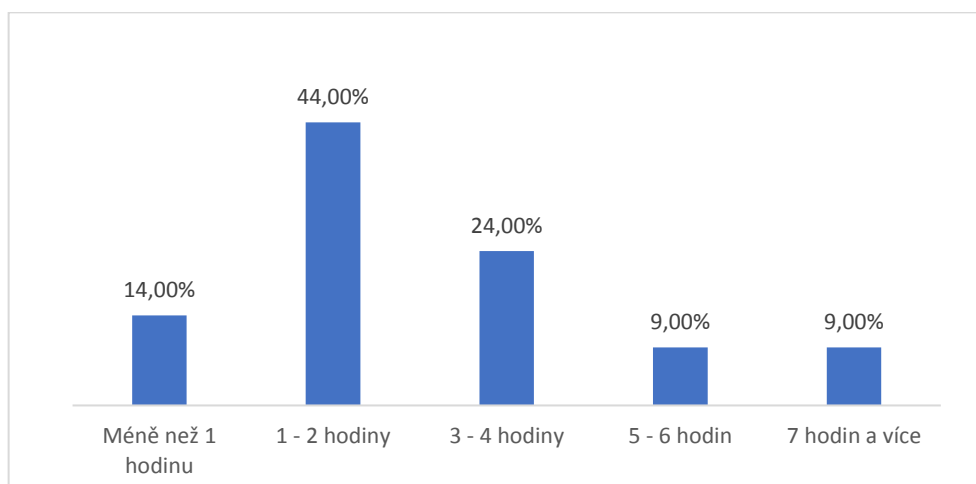
Graf 6: Věk založení profilu na sociální síti

Tabulka 6: Věk založení profilu na sociální síti

Otázka č. 5	Četnost n_i
Dříve než v 10ti letech	20
V 10ti letech	28
V 11ti letech	26
Ve 12ti letech	17
Ve 13ti letech	8
Později než ve 13ti letech	1
Σ	100

V otázce č. 5 jsme zjišťovali v kolika letech si žáci založili profil na sociální síti. Z grafu lze vidět, že většina žáků (91 %) si profil založila před třináctými narozeninami. Pokud šlo o profil na nějaké sociální síti, která má v pravidlech stanovený minimální věk pro přihlášení na 13 let, došlo u žáků k porušení pravidel.

Otázka č. 6: Kolik času denně trávíš na sociálních sítích?

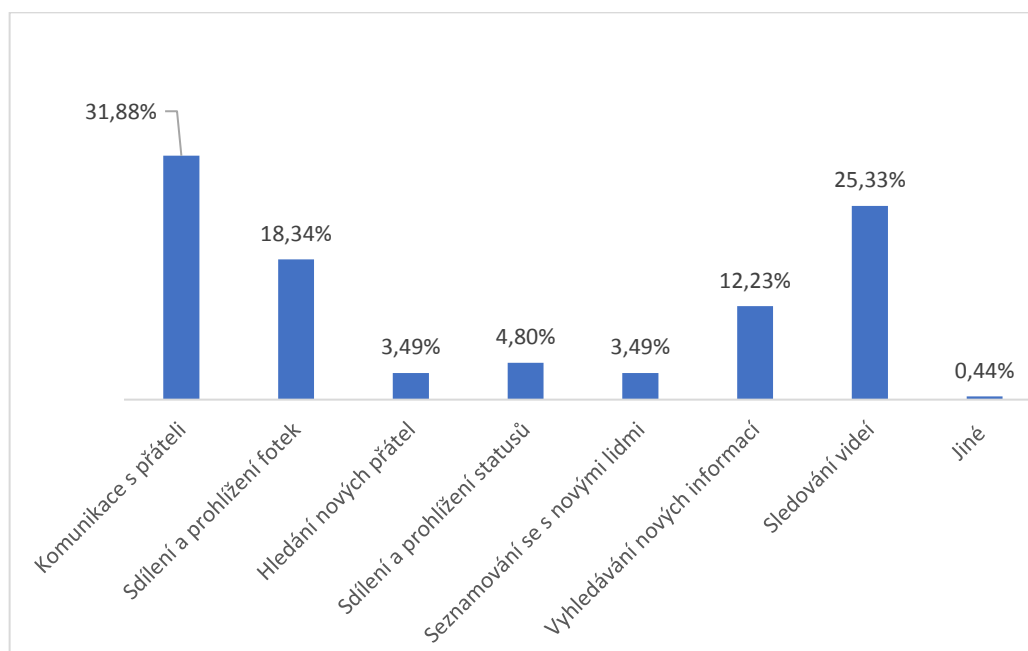
Graf 7: Čas strávený na sociálních sítích

Tabulka 7: Čas strávený na sociálních sítích

Otázka č. 6	Četnost n_i
Méně než 1 hodinu	14
1 - 2 hodiny	44
3 - 4 hodiny	24
5 - 6 hodin	9
7 hodin a více	9
Σ	100

V otázce č. 6 jsme se dotazovali na čas, který vybraní žáci stráví denně na sociálních sítích. Z grafu je patrné, že nejvíce žáků (44 %) tráví na svém profilu 1 – 2 hodiny denně. Více než 7 hodin denně tráví na sociálních sítích jen 9 % z dotazovaných žáků.

Otázka č. 7: Které z uvedených činností se na sociálních sítích nejvíce věnuješ?

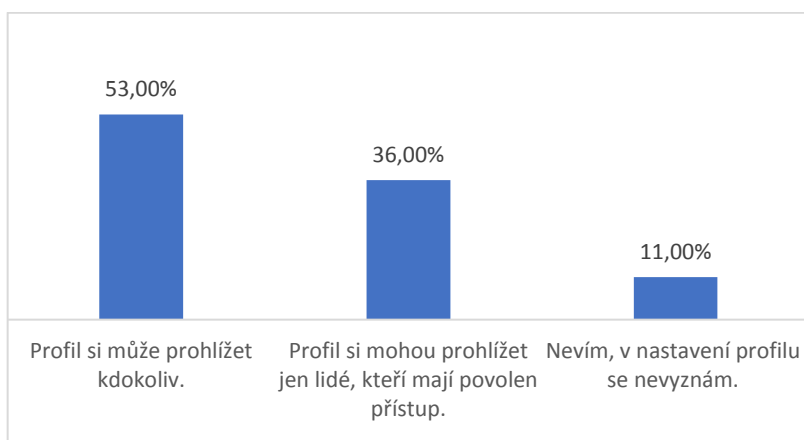
Graf 8: Nejčastější činnosti na sociálních sítích

Tabulka 8: Nejčastější činnosti na sociálních sítích

Otázka č. 7	Četnost n_i
Komunikace s přáteli	73
Sdílení a prohlížení fotek	42
Hledání nových přátel	8
Sdílení a prohlížení statusů	11
Seznamování se s novými lidmi	8
Vyhledávání nových informací	28
Sledování videí	58
Jiné	1
Σ	229

U otázky č. 7 jsme se zaměřili na činnosti, kterým se žáci na sociálních sítích věnují nejvíce. U této otázky mohli žáci zvolit více odpovědí. Z průzkumu vyplynulo, že nejčastěji se žáci věnují komunikaci s přáteli (31,88 %), další v pořadí je sledování videí (25,33 %) a následuje sdílení a prohlížení fotografií (18,34 %). V této otázce byla možnost doplnit jiné činnosti, které nebyly uvedeny v nabídce. Mezi tyto činnosti žáci uvedli: hledání inspirace.

Otázka č. 8: *Je tvůj profil na internetových sociálních sítích viditelný pro kohokoliv nebo jej mohou vidět jen lidé, kteří mají povolen přístup?*

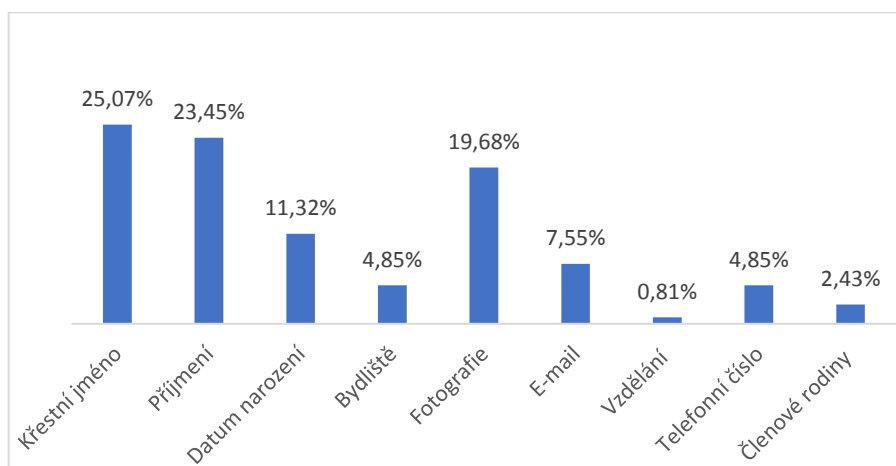
Graf 9: Zabezpečení profilu na sociálních sítích

Tabulka 9: Zabezpečení profilu na sociálních sítích

Otázka č. 8	Četnost n_i
Profil si může prohlížet kdokoliv.	53
Profil si mohou prohlížet jen lidé, kteří mají povolen přístup.	36
Nevím, v nastavení profilu se nevyznám.	11
Σ	100

V otázce č. 8 jsme zjišťovali, jak mají vybraní žáci zabezpečen profil na sociálních sítích. Zajímali jsme se o to, kdo si může jejich profily prohlížet. Více jak polovina dotazovaných odpověděla, že jejich profil může vidět kdokoliv (53 %). Omezen přístup na profil jen pro vybrané uživatele má 36 % dotazovaných. Ostatní žáci se v nastavení profilu nevyznají a nevědí, kdo všechno si může jejich profil prohlížet.

Otázka č. 9: Jaké pravdivé informace máš o sobě na svém profilu zveřejněny?

Graf 10: Pravdivé informace zveřejněné na profilu

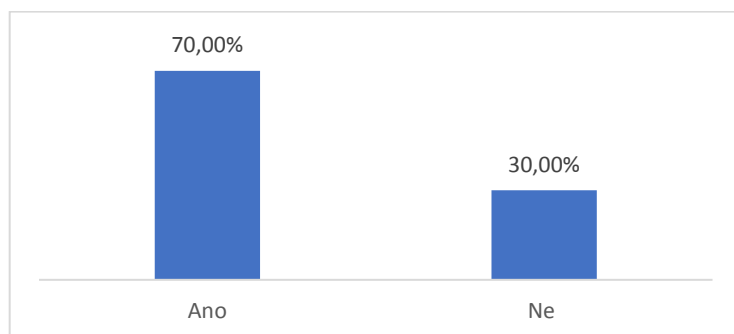
Tabulka 10: Pravdivé informace zveřejněné na profilu

Otázka č. 9	Četnost n_i
Křestní jméno	93
Příjmení	87
Datum narození	42
Bydliště	18
Fotografie	73
E-mail	28
Vzdělání	3
Telefonní číslo	18
Členové rodiny	9
Σ	371

Otázka č. 9 byla zaměřena na pravdivé informace, které o sobě žáci na svých profilech zveřejňují. U této otázky byla možnost zvolit více odpovědí. Pravdivě o sobě vybraní žáci zveřejňují křestní jméno (25,07 %), příjmení (23,45 %) a fotografie (19,68 %). Pravdivé datum narození o sobě zveřejňuje pouze 11,32 % dotazovaných žáků.

Otázka č. 10: *Použil(a) jsi o sobě někdy na sociálních sítích nepravdivé informace?*

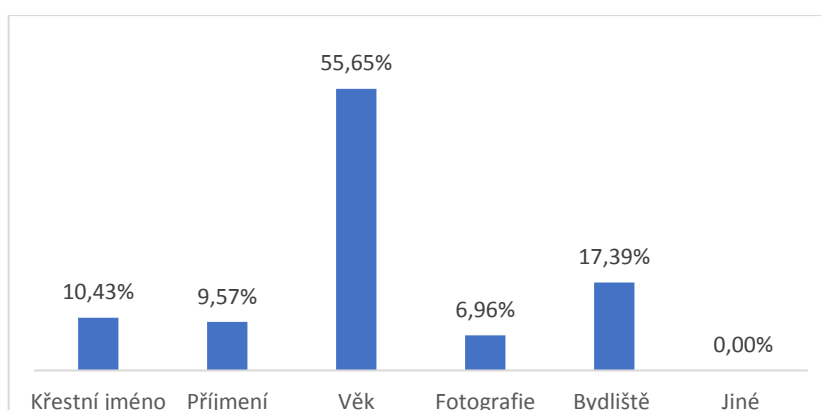
Graf 11: Používání nepravdivých informací na sociálních sítích

Tabulka 11: Používání nepravdivých informací na sociálních sítích

Otázka č. 10	Četnost n_i
Ano	70
Ne	30
Σ	100

Z průzkumu vyplynulo, že 70 % dotazovaných žáků o sobě někdy na sociálních sítích zveřejnila informace, které nebyly pravdivé.

Otázka č. 11: *Které nepravdivé informace jsi o sobě na profilu zveřejnil(a)?*

Graf 12: Nepravdivé informace zveřejněny na profilu

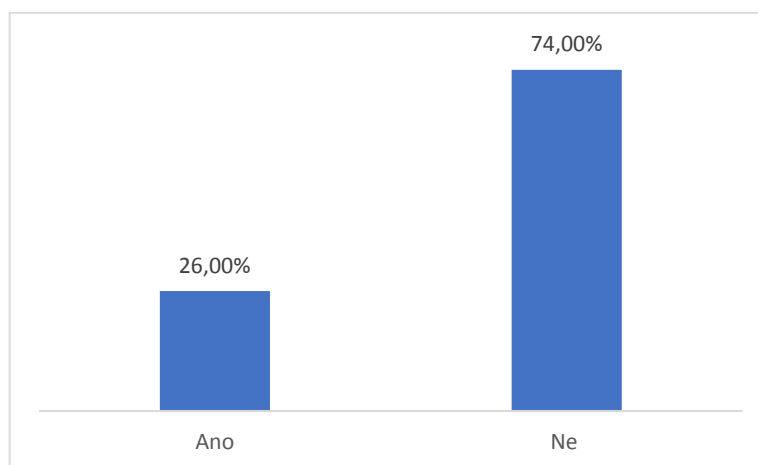
Tabulka 12: Nepravdivé informace zveřejněné na profilu

Otázka č. 11	Četnost n_i
Křestní jméno	12
Příjmení	11
Věk	64
Fotografie	8
Bydliště	20
Jiné	0
Σ	115

Otázka č. 11 navazovala na předchozí otázku, která zjišťovala zda o sobě žáci zveřejnili někdy nepravdivé informace na sociálních sítích. Respondenti, kteří odpověděli kladně, pokračovali na tuto otázku a odpovídali, které konkrétní informace to byly.

Nepravdivou informací byl nejčastěji věk, který uvedla více než polovina dotazovaných žáků (55,65 %).

Otázka č. 12: *Založil(a) jsi si někdy „fake“ účet na sociálních sítích?*

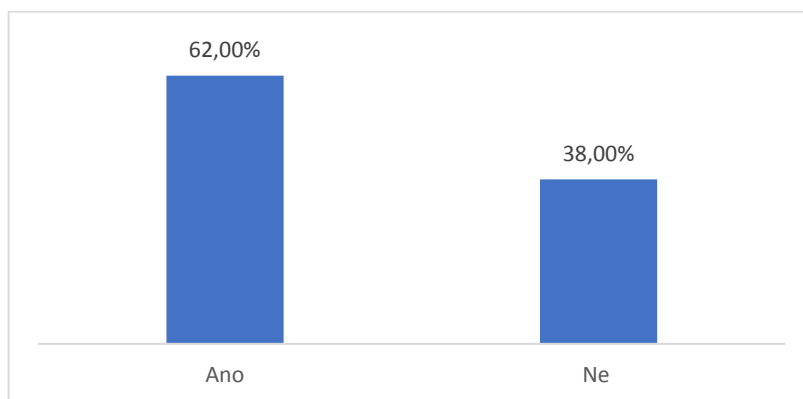
Graf 13: Založení falešného účtu na sociálních sítích

Tabulka 13: Založení falešného účtu na sociálních sítích

Otázka č. 12	Četnost n_i
Ano	26
Ne	74
Σ	100

Z výsledků u této otázky vyplývá, že falešný účet na sociálních sítích si někdy založilo 26 % dotazovaných žáků.

Otázka č. 13: Přidal(a) sis někdy do přátel na sociální síti někoho, koho jsi předtím osobně neznal(a)?

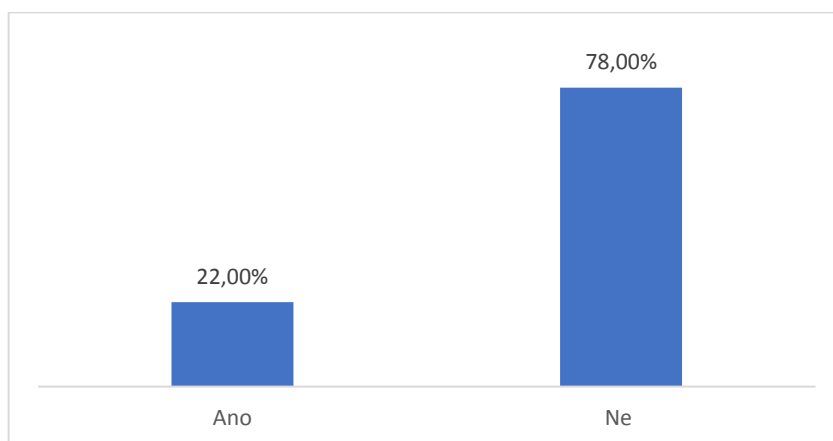
Graf 14: Přidávání osob, které žáci neznají osobně

Tabulka 14: Přidávání osob, které žáci osobně neznají

Otázka č. 13	Četnost n_i
Ano	62
Ne	38
Σ	100

Na otázku, zda by si žáci přidali do přátel na sociálních sítích osobu, kterou předtím osobně neznali, odpovědělo kladně 62 % dotazovaných žáků. Takovou osobu by si do přátel nepřidalo 38 % žáků.

Otázka č. 14: Pokud by tě tvůj internetový známý, kterého neznáš z reálného světa, požádal o setkání, setkal(a) by ses s ním?

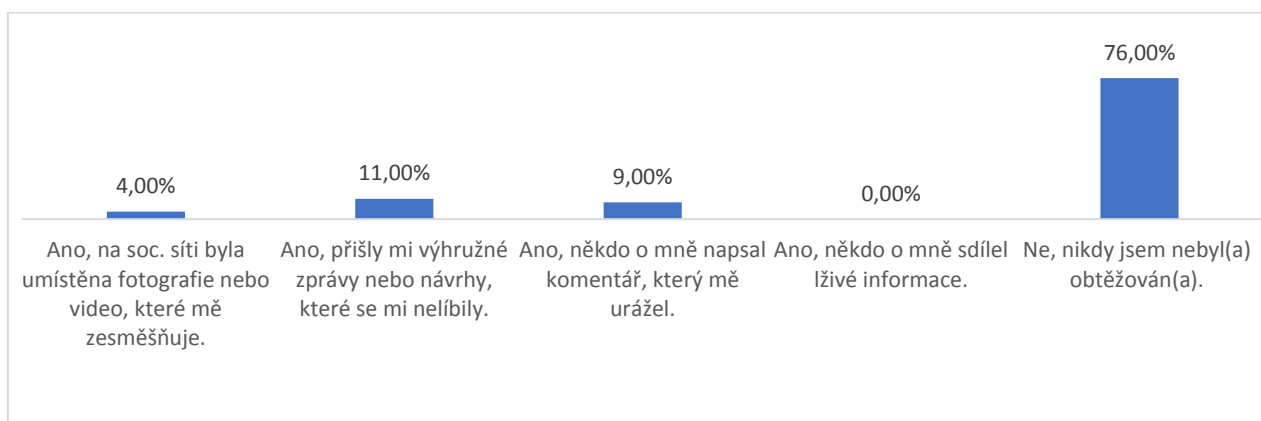
Graf 15: Setkání s neznámou osobou

Tabulka 15: Setkání s neznámou osobou

Otázka č. 14	Četnost n_i
Ano	22
Ne	78
Σ	100

V otázce č. 14 jsme zjišťovali zda by se žáci setkali osobně s osobou, kterou znají pouze přes sociální sítě. Z grafu vyplývá, že s osobou, kterou žáci neznají z reálného světa, by se setkala 22 % dotazovaných. Pokud žáci zvolili kladnou odpověď, často ke své odpovědi dopisovali, že by se s takovou osobou setkali pouze v případě, že by měli společné přátele.

Otázka č. 15: *Byl(a) jsi někdy na sociálních sítích obtěžován(a)?*

Graf 16: Obtěžování na sociálních sítích

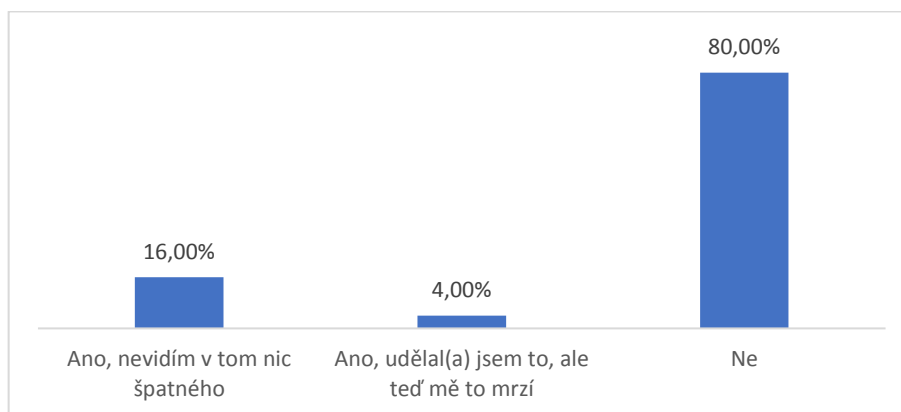
Tabulka 16: Obtěžování na sociálních sítích

Otázka č. 15	Četnost n_i
Ano, na soc. síti byla umístěna fotografie nebo video, které mě zesměšňuje.	4
Ano, přišly mi výhrušné zprávy nebo návrhy, které se mi nelíbily.	11
Ano, někdo o mně napsal komentář, který mě urážel.	9
Ano, někdo o mně sdílel lživé informace.	0
Ne, někdy jsem nebyl(a) obtěžován(a).	76
Σ	100

Otázka č. 15 byla zaměřena na to, zda byli žáci někdy někým na sociálních sítích obtěžováni. Na sociálních sítích nikdy nebylo obtěžováno 76 % žáků. Naopak nějakých způsobem bylo již někdy obtěžováno 24 % žáků. Umístěným zesměšňující fotografie nebo

video bylo obtěžováno 4% žáků. Výhrušné zprávy nebo návrhy obdrželo 11 % dotazovaných žáků. Uráženo komentářem pak bylo 9 % dotazovaných.

Otázka č. 16: *Umístil(a) jsi někdy na sociální síť fotografii, video nebo komentář, který by urážel nebo zesměšňoval jinou osobu?*

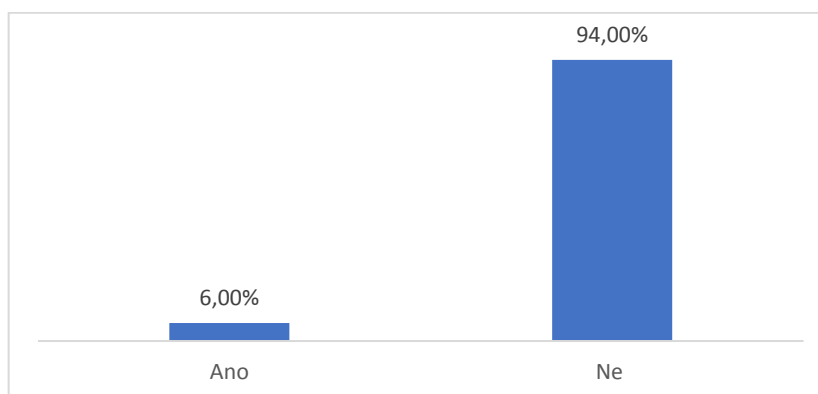
Graf 17: Umisťování urážejících nebo zesměšňujících materiálů

Tabulka 17: Umisťování urážejících nebo zesměšňujících materiálů

Otázka č. 16	Četnost n_i
Ano, nevidím v tom nic špatného	16
Ano, udělal(a) jsem to, ale teď mě to mrzí	4
Ne	80
Σ	100

Na sociální síť někdy zveřejnilo fotografii, video nebo komentář, který by urážel nebo zesměšňoval jinou osobu 20 % dotazovaných žáků. Z toho 16 % na tom nevidí nic špatného a 4 % žáků nyní lituje, že něco takového udělalo.

Otázka č. 17: *Poslal(a) jsi někdy někomu fotografii intimního charakteru?*

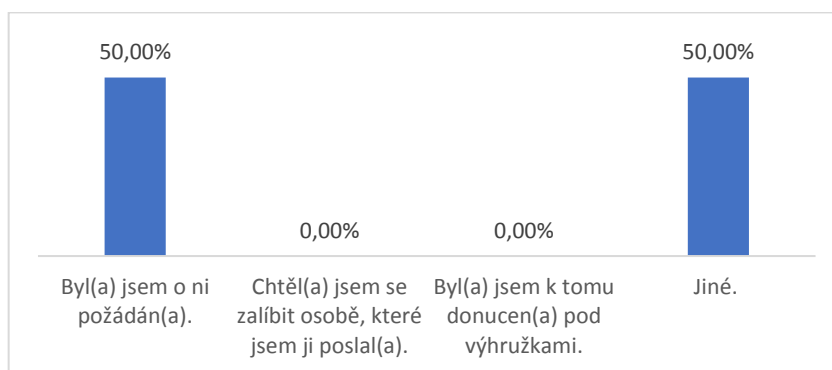
Graf 18: Zasílání fotografií intimního charakteru

Tabulka 18: Zasilání fotografií intimního charakteru

Otázka č. 17	Četnost n_i
Ano	6
Ne	94
Σ	100

V otázce č. 17 jsme zjišťovali, zda žáci někdy někomu zaslali fotografii intimního charakteru. Kladně zde odpovědělo 6 % dotazovaných žáků.

Otázka č. 18: *Pokud jsi někdy někomu fotografii intimního charakteru zaslal(a), z jakého důvodu to bylo?*

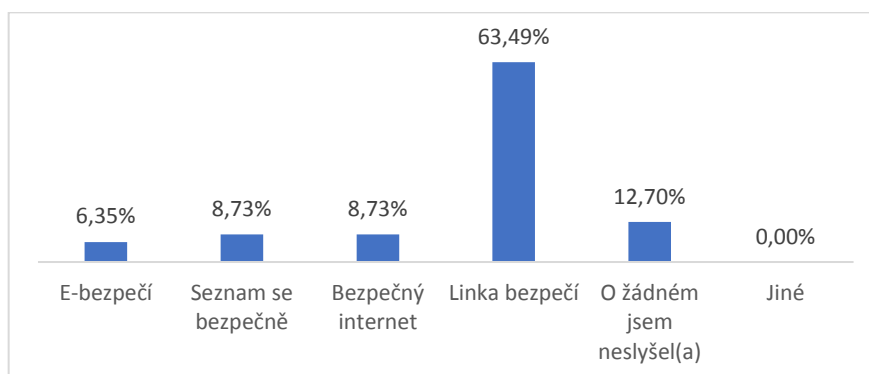
Graf 19: Důvod zasilání fotografií intimního charakteru

Tabulka 19: Důvod zasilání fotografie intimního charakteru

Otázka č. 18	Četnost n_i
Byl(a) jsem o ni požádán(a).	3
Chtěl(a) jsem se zalíbit osobě, které jsem ji poslal(a).	0
Byl(a) jsem k tomu donucen(a) pod výhrůzkami.	0
Jiné.	3
Σ	6

Otázka č. 18 navazuje na předchozí otázku, kde jsme se zajímali, zda žáci někdy někomu poslali fotografii intimního charakteru. Pokud odpověděli kladně, následovala tato otázka, kde se zajímáme z jakého důvodu takovou fotografií zaslali. Na tuto otázku odpovídalo 6 respondentů. Z důvodu, že o ni byli požádáni, zaslalo fotografii 50 % žáků (tedy 3 žáci). Zbylí 3 respondenti měli jiné důvody, mezi které uvedli: fotografie nebyla moje nebo posílaly jsme si je s nejlepší kamarádkou, abychom si porovnaly těla.

Otázka č. 19: *Které preventivní programy zabývající se nebezpečným jevy na internetu znáš?*

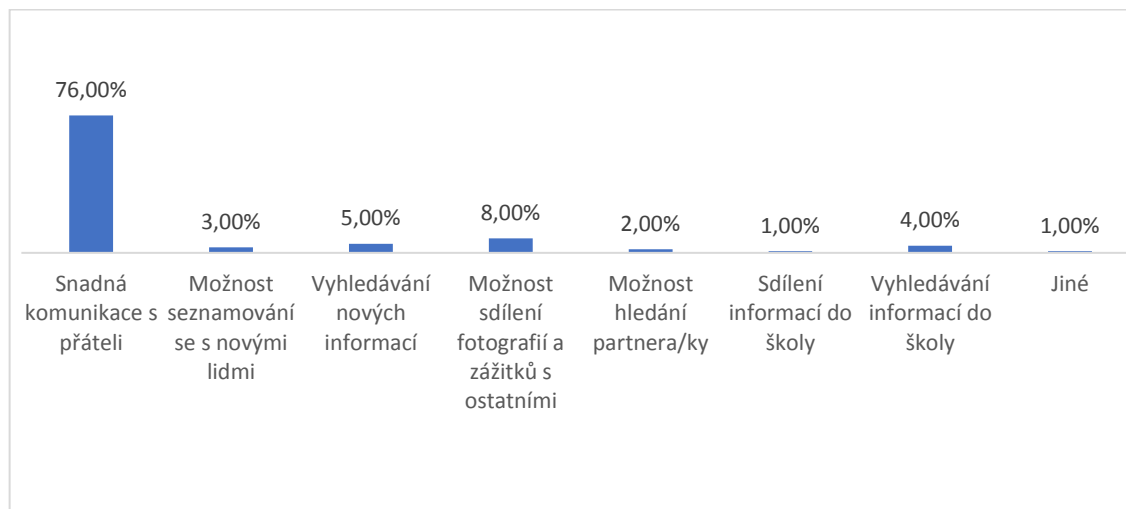
Graf 20: Povědomost o preventivních programech

Tabulka 20: Povědomost žáků o preventivních programech

Otázka č. 19	Četnost n_i
E-bezpečí	8
Seznam se bezpečně	11
Bezpečný internet	11
Linka bezpečí	80
O žádném jsem neslyšel(a)	16
Jiné	0
Σ	126

V povědomosti dotazovaných žáků je nejvíce Linka bezpečí, kterou uvedlo 63,49 % dotazovaných žáků. Zbylé programy už tak známé mezi žáky nejsou a o žádném z uvedených neslyšelo 12,70 % žáků.

Otázka č. 20: *Co považuješ za hlavní pozitivum sociálních sítí?*

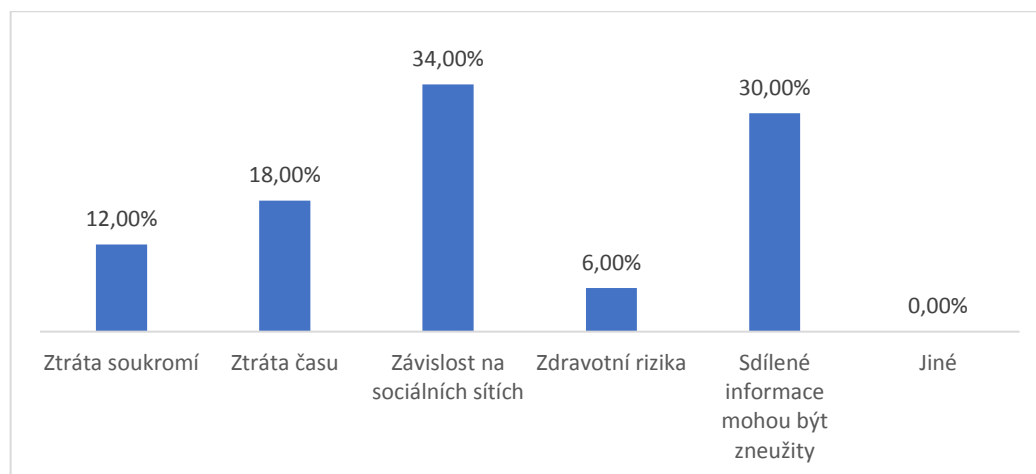
Graf 21: Pozitiva sociálních sítí

Tabulka 21: Pozitiva sociálních sítí

Otázka č. 20	Četnost n_i
Snadná komunikace s přáteli	76
Možnost seznamování se s novými lidmi	3
Vyhledávání nových informací	5
Možnost sdílení fotografií a zážitků s ostatními	8
Možnost hledání partnera/ky	2
Sdílení informací do školy	1
Vyhledávání informací do školy	4
Jiné	1
Σ	100

Otázka č. 20 je zaměřena na to, co žáci považují za největší pozitivum sociálních sítí. Naprostá většina dotazovaných žáků považuje za největší pozitivum snadnou komunikaci s přáteli (76 %). Tato otázka měla otevřenou položku, kde bylo možné napsat jiné pozitivum, které se neobjevilo ve výčtu. Za takové pozitivum byla považována možnost natáčení videí.

Otázka č. 21: *Co považuješ za hlavní negativum sociálních sítí?*

Graf 22: Negativa sociálních sítí

Tabulka 22: Negativa sociálních sítí

Otázka č. 21	Četnost n_i
Ztráta soukromí	12
Ztráta času	18
Závislost na sociálních sítích	34
Zdravotní rizika	6
Sdílené informace mohou být zneužity	30
Jiné	0
Σ	100

Poslední otázka dotazníkového šetření se zaměřila na negativa sociálních sítí. Dotazovaní žáci považují za největší negativum možnost vzniku závislosti na sociálních sítích (34 %). Na druhém místě zvolili jako negativní to, že sdílené informace mohou být lehce zneužity (30 %).

8 Zhodnocení nejdůležitějších výsledků a diskuze

V této kapitole si zhodnotíme výsledky popsané v předchozí kapitole s ohledem na stanovené problémy výzkumného šetření. Nejdříve vyhodnotíme získaná data a pokusíme se mezi nimi nalézt možné příčiny a souvislosti. Následně porovnáme výsledky našeho výzkumného šetření s výsledky vybraných výzkumů, které jsme popsali v páté kapitole.

Naprostá většina vybraných žáků 2. stupně na Základní škole Sloup jsou uživateli sociálních sítí. Z výzkumu vyplynulo, že nejvyužívanějšími sociálními sítěmi mezi těmito žáky jsou Facebook, Instagram a Youtube. Sociální síť si 65 % dotazovaných založilo z důvodu, že chtějí být v kontaktu s přáteli. Překvapivým zjištěním výzkumu bylo, že 91 % žáků si založilo sociální síť již před třináctými narozeninami. Tímto mohlo dojít u žáků k porušení pravidel, které stanovují vybrané sociální sítě jako je například Facebook. Tato sociální síť má povolen přístup až od 13 let. Náš výzkum byl zaměřen především na rizika sociálních sítí. Zajímali jsme se tedy o to, jaké nepravdivé informace o sobě žáci na sociálních sítích zveřejňují. Více než polovina dotazovaných žáků zvolila za nepravdivou informaci, kterou uvádí na profilu svůj věk. Jedním z rizikových jevů je komunikace s lidmi, které žáci neznají osobně. 62 % námi dotazovaných žáků si někdy přidalo do přátel osobu, kterou neznalo osobně a 22% vybraných žáků by se sešlo s neznámou osobou, kdyby o to byli požádáni. Závažným problémem je také umístování urážejících nebo zesměšňujících materiálů. Z dotazovaných žáků bylo někdy 24 % nějakým způsobem obtěžováno, ať už šlo o zveřejnění nevhodné fotografie, komentáře nebo o obdržení výhrůžné zprávy. Naopak 20% dotazovaných žáků někdy na sociální síť umístilo fotografii, video nebo komentář, který urážel nebo zesměšňoval jinou osobu. Jedním z největších rizik sociálních sítí je zasílání fotografií intimního charakteru. Takovou fotografii někdy někomu poslalo 6 % dotazovaných. Důvodem v těchto případech však nebylo donucení pod výhrůžkami. Jako důvod bylo uváděno, že o fotografii byli požádáni nebo že si je dívky posílaly mezi kamarádkami.

Výzkum týkající se rizikového chování dětí na internetu, který v roce 2014 provedla Univerzita Palackého v Olomouci, došel k závěrům, že 40 % dětí by šlo na schůzku s cizím člověkem. V našem výzkumu to bylo 22 % žáků. Tento rozdíl může být dán počtem respondentů, jelikož prvního výzkumu se zúčastnilo více jak 20 tisíc dětí a našeho výzkumu pouze 100 žáků. Dále z výzkumu, který realizovala Univerzita Palackého v Olomouci vyplývá, že 51% dětí se setkalo s některým z projevů kyberšikany. V našem výzkumu se s takovými projevy setkalo 24% žáků. Tento rozdíl může být způsoben tím, že žáci v našem výzkumu

neodpovídali zcela pravdivě, protože vedle nich seděl jejich kamarád a mohli mít obavy odpovídat podle pravdy.

Další výzkum týkající se rizikového chování v prostředí internetu byl realizován v roce 2017 pod názvem Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru. Výsledkem výzkumu bylo zjištění, že více než 15 % dětí zasílá jiným osobám intimní materiály. Dalším zjištěním bylo, že pokud by dítě bylo požádáno o schůzku, odmítlo by ji 50,3 % dětí. V našem výzkumu by fotografii intimního charakteru poslalo 6 % dotazovaných a schůzku s neznámou osobou by odmítlo 78 % žáků.

Kvalifikační práce, kterou napsala Bc. Pavlína Eklová s názvem Vliv sociálních sítí na žáky 2. stupně základní školy, se také věnovala tématu sociálních sítí. Z výzkumného šetření vyplynulo, že 92 % žáků je členem nějaké sociální sítě. Nepříjemnou zkušenost na sociálních sítích zažilo 25 % dotazovaných. V porovnání s naším výzkumem lze konstatovat, že výsledky jsou velmi podobné. V našem výzkumu je uživatelem sociálních sítí 98 % žáků a nepříjemnou zkušenost má 24 % dotazovaných.

Další kvalifikační práci, která je zaměřena na rizika sociálních sítí, je práce Bc. Kateřiny Rozsivalové s názvem Rizika sociálních sítí se zaměřením na žáky 2. stupně ZŠ. Z výzkumného šetření, které provedla autorka práce vyplývá, že sociální sítě využívá 97 % dotazovaných. Tento výsledek je téměř totožný s naším výzkumem, kde je uživatelem sociálních sítí 98 % žáků. Dalším zjištěním výzkumu, který provedla Bc. Kateřina Rozsivalová je, že 36 % dotazovaných má v přátelích na svém profilu osobu, kterou osobně neznají. V našem výzkumu na otázku zda by si žáci přidali do přátel osobu, kterou osobně neznají, odpovědělo kladně 62 % žáků.

Závěr

V bakalářské práci jsme se zabývali riziky sociálních sítí u vybraných žáků 2. stupně základních škol. Cílem teoretické části práce bylo popsat rizika sociálních sítí a zjistit, jaké je povědomí vybraných žáků 2. stupně základních škol v okrese Blansko o těchto rizicích. V první kapitole jsme se zaměřili obecně na sociální sítě a věnovali jsme se nejvíce navštěvovaným sociálním sítím jako je Facebook, Instagram a Youtube. Ve druhé kapitole jsme si popsali vývojové změny u žáků 2. stupně základních škol, protože vývojové změny v tomto období velmi ovlivňují jejich chování. Ve třetí kapitole jsme si charakterizovali konkrétní rizika, se kterými se lze na sociálních sítích setkat. V poslední kapitole teoretické části jsme se zabývali prevencí rizikového chování. Cíle praktické části tedy považujeme za splněné.

Cílem praktické části práce bylo zjistit, jaké zkušenosti mají vybraní žáci 2. stupně základních škol se sociálními sítěmi, k jakým účelům je nejčastěji využívají a zda se někdy setkali s některým z negativních jevů, které se zde vyskytují. Dalším cílem bylo zjistit v kolika letech si vybraní žáci 2. stupně na Základní škole Sloup založili profil na sociální síti. Dále jsme zjišťovali kolik času denně tráví na sociálních sítích. Zajímali jsme se také o to, jaké pravdivé a nepravdivé informace o sobě žáci na svých profilech uvádějí. Dílčím cílem bylo také zjistit, co považují vybraní žáci za největší pozitivum a negativum sociálních sítí. Cíle byly rozpracovány do výzkumných otázek v dotazníku. Výzkumné šetření bylo provedeno pomocí kvantitativní metody s využitím techniky dotazníku, kterým jsme naplnili stanovené cíle praktické části práce.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že většina žáků 2. stupně na Základní škole Sloup je uživatelem některé sociální sítě. Nejužívanější mezi vybranými žáky je Facebook, poté Instagram a Youtube. Většina z dotazovaných si profil na sociální síti založila před třináctými narozeninami. Z této skutečnosti vyplývá, že věk byl u žáků nejčastěji používanou nepravdivou informací na sociálních sítích. Hlavním důvodem založení profilu na sociální síti je u žáků především snadná komunikace s přáteli nebo sledování videí. Žáci jsou otevřeni novým internetovým přátelstvím. Díky tomu by si více než polovina dotazovaných žáků přidala na profil neznámou osobu a téměř čtvrtina žáků by se nebránila reálnému setkání s osobou, kterou zná pouze přes virtuální prostor. Tímto se žáci stávají potencionálními oběťmi. Čtvrtina dotazovaných se setkala s výhružnými zprávami, se sdílením urážejících fotografií, videí nebo byla obětí nevhodného komentáře. Tyto úkony řadíme mezi formy kyberšikany. Z dotazníku bylo také zjištěno, že někteří žáci provozovali sexting.

Úskalí této práce shledáváme v dostupné literatuře. Publikací týkajících se sociálních sítí je mnoho, ale díky jejich rychlému rozvoji, nejsou všechny informace stále aktuální.

Domníváme se, že bakalářská práce je přínosná, protože může sloužit k dalším účelům. Práce by mohla být přínosem pro pedagogické pracovníky Základní školy Sloup, kde bylo výzkumné šetření provedeno. Výsledky vystihují aktuální situaci sociálních sítí ve vztahu k vybraným žákům 2. stupně Základní školy Sloup. Na základě získaných výsledků mohou pedagogičtí pracovníci naplánovat preventivní opatření, aby snížili riziko nebezpečných jevů v prostředí internetu a sociálních sítí. Dalším přínosem by mohlo být zařazení tématu rizik sociálních sítí do výuky.

Použitá literatura a zdroje

Bezpečný internet [online]. *O projektu*. [cit. 5.12.2017]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/o-projektu/default.aspx>

BĚLÍK, Václav a Stanislava HOFERKOVÁ. *Prevence rizikového chování ve školním prostředí*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2016. 141 s. ISBN 978- 80-263-1015-0.

BLINKA, Lukáš. *Online závislosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. 200 s. ISBN 978-80-247-5311-9.

BOYDOVÁ, Danah. *Je to složitější. Sociální život teenagerů na sociálních sítích*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2017. 304 s. ISBN 978-80.7470-165-8.

BURDOVÁ, Eva a Jan TAXLER. *Bezpečně na internetu*. 1. vyd. Příbram: PRIMA spol. s.r.o., 2014. 44 s. ISBN 978-80-904864-9-2.

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: DOPLNĚK, 2000. 378 s. ISBN 80-7239-060-0.

ČERNÁ, Alena a kol. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 152 s. ISBN 978-80-247-4577-0.

DOBEŠOVÁ, Pavla a René SZOTKOWSKI. *Další tragická případ kyberšikany – Rebecca Ann Sedwick*. Internetový portál E- bezpečí. 2013. [online]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/751-dalsi-tragicky-pripad-kybersikany-rebecca-ann-sedwick>

E-bezpečí. *Informace o projektu*. Internetový portál E-bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc. [online]. [cit. 6.11.2017]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

EKLOVÁ, Pavlína. *Vliv sociálních sítí na žáky 2. stupně základních škol*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Pedagogická fakulta.

Facebook.com. *Podmínky a zásady služby Facebook*. [online]. © 2018 [cit. 28.2.2018]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/policies?ref=pf>

HOUSKA, Filip. *Youtube tvoří novou sociální síť, která se chce srovnávat s Facebookem nebo Twitterem*. Czechcrunch [online]. 2016. [cit. 28.2.2018]. Dostupné z: <http://www.czechcrunch.cz/2016/08/youtube-tvori-novou-socialni-sit-ktera-se-chce-srovnavat-s-facebookem-nebo-twitterem/>

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012. 217 s. ISBN 978-80-904920-2-8.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

Instagram.com. *Podmínky použití*. [online]. 2013. [cit. 28.2.2018]. Dostupné z: <https://help.instagram.com/478745558852511>

KALAŠOVÁ, Dominika. *Avast spouští s Jirkou Králem projekt zaměřený na online bezpečnost*. Avast blog [online]. 2017. Dostupné z: <https://blog.avast.com/cs/avast-spousti-s-jirkou-kralem-projekt-zamereny-na-online-bezpecnost>

KIRKPATRICK, David. *Pod vlivem Facebooku: Příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2011. 320 s. ISBN 978-80-251-3573-0.

KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. 1. vyd. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary z.s., 2016. 68 s. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOPECKÝ, Kamil a kolektiv. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. 169 s. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOPECKÝ, Kamil a kolektiv. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 188 s. ISBN 978-80-244-3571-8.

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva)*. Centrum prevence rizikové virtuální komunikace UP: Olomouc, 2017. [online]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/vysledky2017/>

KOPECKÝ, Kamil. *Úvod do netolismu*. Internetový portál E-bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2011. [online]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/331-uvod-do-problematiky-netolismu>

KOPECKÝ, Kamil. *Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014*. Internetový portál E-bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2014. [online]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/2017-02-19-08-00-11>

KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně na internetu, průvodce chováním ve světě online*. 1. vyd. Praha: Grada publishing, 2016. 176 s. ISBN 978-80-247-5595-3.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2012. 178 s. ISBN 978-80-904920-2-8.

Kybersikana.eu. *Nejznámější případy kybersikany*. [online]. Kybersikana.eu: 2011. [cit. 1.3.2018]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/2011/01/nejznamejsi-pripady-kybersikany.html>

LIŠKA, Václav. *Zdravotní souvislosti používání moderních internetových technologií*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2008. 62 s. ISBN 978-80-01-04098-0.

MediaGuru. *Počet používaných sociálních sítí na uživatele roste* [online]. Mediaguru: ©10.4.2017 [cit. 6.12.2017]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2017/05/pocet-pouzivanych-socialnich-siti-na-uzivatele-rote/>

MIOVSKÝ, Michal a kolektiv. *Prevence rizikového chování ve školství*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2015. 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1.

PAVLÍČEK, Antotnín. *Nová média a sociální sítě*. 1.vyd. Praha: Oeconomica., 2010. 182 s. ISBN 978-80-245-1742-1.

POSPÍŠILOVÁ, Marie. *Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2016. 136 s. ISBN 978-80-246-3306-0.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence*. 1. vyd. Brno: Host, 2014. 343 s. ISBN 978-80-7294-872-7.

ROZSÍVALOVÁ, Kateřina. *Rizika sociálních sítí se zaměřením na žáky 2. stupně základních škol*. Olomouc, 2014. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.

RUBEŠOVÁ, Hana. *Fenomén českých youtuberů v kontextu sociální pedagogiky*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Pedagogická fakulta.

Seznamsebezpecne.cz [online]. *O projektu*. © 1996-2017 [cit. 5.12.2017]. Dostupné z: <https://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu>

Sexting.cz [online]. *Co je sexting*. © 2013 [cit. 10.12.2017]. Dostupné z: www.sexting.cz

Sexting.cz [online]. *Sexting a právo*. © 2013 [cit. 10.12.2017]. Dostupné z: www.sexting.cz

SZOTKOWSKI, René, KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kolektiv. *Přehled vývojové psychologie*. 3. upravené vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. 189 s. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kolektiv. *Děti a dospívající online: Vybraní rizika používání internetu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. 184 s. ISBN 978-80-247-5010-1.

ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 232 s. ISBN 978-80-244-4227-3.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. 576 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

THRAUMB, Jaroslav. *Vliv youtuberů na myšlení mladých je obrovský. Nikdo o tom však nemluví*. Svobodné fórum [online]. 2017. [cit. 6.12.2017]. Dostupné z: www.forum24.cz/vliv-youtuberu-na-mysleni-mladych-je-obrovsky-nikdo-o-tom-vsak-nemluvi/

TUHÁČKOVÁ, Petra. *Děti na sociálních sítích často porušují pravidla*. ČT24 [online]. 2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media/1694374-deti-na-socialnich-sitich-casto-porusuji-pravidla>.

TUŠKA, Jan. *Motivy a způsoby užívání Instagramu*. Olomouc, 2015. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VAŠUTOVÁ, Marie a kolektiv. *Proměny šikany ve světě nových médií*. 1. vyd. Ostrava: Repronis s.r.o., 2010. 225 s. ISBN 978-80-7368-858-5.

Youtube.com. *Podmínky poskytování služeb*. [online]. 2010 [cit. 28.2.2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/t/terms>

Zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*, [online]. [cit. 20.12.2017]. Dostupné z: www.zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-3-paragraf-191

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů:

Graf 1: Pohlaví respondentů	40
Graf 2: Zastoupení žáků podle tříd	40
Graf 3: Profil na sociální síti	41
Graf 4: Nejčastěji využívané sociální sítě.....	42
Graf 5: Důvod založení profilu na sociální síti	43
Graf 6: Věk založení profilu na sociální síti	44
Graf 7: Čas strávený na sociálních sítích	45
Graf 8: Nejčastější činnosti na sociálních sítích	46
Graf 9: Zabezpečení profilu na sociálních sítích	47
Graf 10: Pravdivé informace zveřejněné na profilu.....	48
Graf 11: Používání nepravdivých informací na sociálních sítích	49
Graf 12: Nepravdivé informace zveřejněny na profilu	49
Graf 13: Založení falešného účtu na sociálních sítích	50
Graf 14: Přidávání osob, které žáci neznají osobně.....	51
Graf 15: Setkání s neznámou osobou	51
Graf 16: Obtěžování na sociálních sítích	52
Graf 17: Umístování urážejících nebo zesměšňujících materiálů	53
Graf 18: Zasílání fotografií intimního charakteru.....	53
Graf 19: Důvod zasílání fotografií intimního charakteru	54
Graf 20: Povědomost o preventivních programech	55
Graf 21: Pozitiva sociálních sítí.....	55
Graf 22: Negativa sociálních sítí.....	56

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Počet dotazovaných dívek a chlapců	39
Tabulka 2: Zastoupení žáků podle tříd	40
Tabulka 3: Profil na sociální síti	41
Tabulka 4: Nejpoužívanější sociální síť	42
Tabulka 5: Důvod založení profilu na sociální síti	43
Tabulka 6: Věk založení profilu na sociální síti	44
Tabulka 7: Čas strávený na sociálních sítích	45
Tabulka 8: Nejčastější činnosti na sociálních sítích	46
Tabulka 9: Zabezpečení profilu na sociálních sítích	47
Tabulka 10: Pravdivé informace zveřejněné na profilu	48
Tabulka 11: Používání nepravdivých informací na sociálních sítích	49
Tabulka 12: Nepravdivé informace zveřejněné na profilu	50
Tabulka 13: Založení falešného účtu na sociálních sítích	50
Tabulka 14: Přidávání osob, které žáci osobě neznají	51
Tabulka 15: Setkání s neznámou osobou	52
Tabulka 16: Obtěžování na sociálních sítích	52
Tabulka 17: Umístování urážejících nebo zesměšňujících materiálů	53
Tabulka 18: Zaslání fotografií intimního charakteru	54
Tabulka 19: Důvod zaslání fotografie intimního charakteru	54
Tabulka 20: Povědomost žáků o preventivních programech	55
Tabulka 21: Pozitiva sociálních sítí	56
Tabulka 22: Negativa sociálních sítí	56

Seznam příloh

Příloha č. 1: Právní úprava sextingu

Příloha č. 2: Dotazník

Příloha č.1: Právní úprava sextingu, Trestní zákon č. 40/2009 Sb.

„§ 186 Sexuální nátlak

(1) *Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo*

kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) *Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.*

(3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*

a) na dítěti, nebo

b) nejméně se dvěma osobami.

(4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(5) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,*

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) *Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.*

(7) *Příprava je trestná.*

§ 191 Šíření pornografie

(1) *Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

(2) *Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo*

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“

Příloha č. 2: Dotazník

Vážení žáci,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který se týká sociálních sítí (např. Facebook, Instagram, Youtube, Twitter, apod.). Cílem je zjistit, jak jsou sociální sítě ve vašem životě důležité, jaké činnosti zde nejčastěji provozujete a zda si uvědomujete možná rizika těchto služeb.

Dotazník je anonymní, proto jej nepodepisujte. Data budou použita jen pro potřeby výzkumu.

Pravdivým a úplným vyplněním dotazníku přispějete ke zjištění důležitých informací souvisejících s riziky na sociálních sítích.

Děkují Vám za čas, který věnujete vyplnění dotazníku. Přeji hezký den.

Lucie Dvořáková, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Jsi:

chlapec

dívka

Třída: .....

1. Máš vytvořen profil na nějaké sociální síti? (pouze jedna odpověď)

Ano

Ne

Jestliže jsi odpověděl(a) NE, pokračuj pouze na otázku číslo 2.

Jestliže jsi odpověděl(a) ANO, pokračuj ve vyplňování až od otázky číslo 3.

2. Pokud nemáš vytvořený profil na žádné sociální síti, z jakého důvodu tomu tak je? (pouze jedna odpověď)

Zakazují mi to rodiče.

Nechci profil na žádné sociální síti.

Zrušil(a) jsem si ho, protože jsem byl(a) obtěžován(a).

Přijde mi to jako zbytečně strávený čas.

Jiné: .....

3. Jestliže jsi uživatel(ka) internetových sociálních sítí, kterou z nich nejčastěji využíváš? (pouze jedna odpověď)

Facebook

Instagram

Youtube

Twitter

Musical.ly

Snapchat

Jiné: .....

4. Z jakého důvodu jsi se stal(a) uživatelem/kou sociální sítě? (pouze jedna odpověď)

Chci být v kontaktu s přáteli.

Chci se seznamovat s novými lidmi

- Je to "in".
- Ze zvědavosti.
- Hledám zde partnera/ku.
- Kvůli vyhledávání nových informací.
- Kvůli sledování vtipných videí.
- Jiné: .....

5. V kolika letech jsi si založil(a) profil na některé ze sociálních sítí? (pouze jedna odpověď)

- Dříve než v 10 letech
- V 10 letech
- V 11 letech
- Ve 12 letech
- Ve 13 letech
- Později než ve 13 letech

6. Kolik času denně trávíš na sociálních sítích? (pouze jedna odpověď)

- Méně než hodinu
- 1 – 2 hodiny
- 3 – 4 hodiny
- 5 – 6 hodin
- 7 hodin a více

7. Které z uvedených činností se na sociálních sítích nejvíce věnuješ? (možnost více odpovědí)

- Komunikace s přáteli
- Sdílení a prohlížení fotek
- Hledání nových přátel
- Sdílení a prohlížení statusů
- Seznamování se s novými lidmi
- Vyhledávání informací
- Sledování videí
- Jiné: .....

8. Je tvůj profil na internetových sociálních sítích viditelný pro kohokoliv nebo jej mohou vidět jen lidé, kteří mají povolen přístup? (pouze jedna odpověď)

- Můj profil si může prohlížet kdokoliv.
- Můj profil si mohou prohlížet pouze lidé, kteří mají povolen přístup.
- Nevím, v nastavení soukromí se nevyznám.

9. Jaké pravdivé informace máš o sobě na svém profilu zveřejněny? (možnost více odpovědí)

- Křestní jméno
- Příjmení
- Datum narození

- Bydliště
- Fotografie
- E-mail
- Vzdělání
- Telefonní číslo
- Členové rodiny

10. Použil(a) jsi o sobě někdy na sociálních sítích nepravdivé informace (např. jiný věk, pohlaví, profilová fotka)?
(pouze jedna odpověď)

- Ano
- Ne

11. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, které nepravdivé informace to byly? (možnost více odpovědí)

- Křestní jméno
- Příjmení
- Věk
- Fotografie
- Bydliště
- Jiné: .....

12. Založil(a) jsi si někdy „fake“ účet na sociálních sítích? (pouze jedna odpověď)

- Ano
- Ne

13. Přidal(a) sis někdy do přátel někoho, koho jsi předtím osobně neznal(a)? (pouze jedna odpověď)

- Ano
- Ne

14. Pokud by tě tvůj internetový známý, kterého neznáš z reálného světa, požádal o setkání, setkal(a) by ses s ním? (pouze jedna odpověď)

- Ano
- Ne

15. Byl(a) jsi někdy na sociálních sítích někým obtěžován(a)? (pouze jedna odpověď)

- Ano, na sociální síti byla umístěna fotografie nebo video, které mě zesměšňuje.
- Ano, přišly mi výhrušné zprávy nebo návrhy, které se mi nelíbily.
- Ano, někdo o mně na sociální síti napsal komentář, který mě urážel.
- Ano, někdo o mně na sociální síti sdílel lživé informace.
- Ne, nikdy jsem nebyl(a) obtěžován(a).

16. Umístil(a) jsi někdy na sociální síť fotografii, video nebo komentář, který by urážel nebo zesměšňoval jinou osobu? (pouze jedna odpověď)

- Ano, nevidím v tom nic špatného
- Ano, udělal(a) jsem to, ale teď mě to mrzí
- Ne

17. Poslal(a) jsi někdy někomu fotografii intimního charakteru (obnaženou nebo nahou fotografii)? (pouze jedna odpověď)

- Ano
- Ne

18. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, z jakého důvodu jsi fotografii intimního charakteru poslal(a)? (pouze jedna odpověď)

- Byl(a) jsem o ni požádán(a).
- Chtěl(a) jsem se zalíbit osobě, které jsem fotografii poslal(a).
- Byl(a) jsem k tomu donucen(a) pod výhrůzkami.
- Jiné: .....

19. V současné době existuje mnoho preventivních programů, které se zabývají nebezpečnými jevy na internetu. O kterém z následujících projektů jsi už slyšel(a)? (možnost více odpovědí)

- E-bezpečí
- Seznam se bezpečně
- Bezpečný internet
- Linka bezpečí
- O žádném jsem neslyšel(a)
- Jiné: .....

20. Co považuješ za hlavní pozitivum sociálních sítí? (pouze jedna odpověď)

- Snadná komunikace s přáteli
- Možnost seznamování se s novými lidmi
- Vyhledávání nových informací
- Možnost sdílení fotografií a zážitků s ostatními
- Možnost hledání partnera/ky
- Sdílení informací do školy
- Vyhledávání informací do školy
- Jiné pozitivum: .....

21. Co považuješ za hlavní negativum sociálních sítí? (pouze jedna odpověď)

- Ztráta soukromí
- Ztráta času
- Závislost na sociálních sítích
- Zdravotní rizika (např. zhoršení zraku, bolesti zad, apod.)
- Sdílené informace mohou být lehce zneužity
- Jiné negativum: .....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Dvořáková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. René Szotkowski, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Rizika sociálních sítí u žáků 2. stupně základních škol
Název v angličtině:	The risks of using the social media by secondary students
Anotace práce:	Bakalářská práce Rizika sociálních sítí u žáků 2. stupně základních škol se zabývá vybranými riziky sociálních sítí z hlediska užívání žáků druhého stupně základních škol. Cílem bakalářské práce je popsat rizika sociálních sítí a zjistit, jaké je povědomí o těchto rizicích. Praktická část popisuje realizaci a výsledky výzkumného šetření. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké zkušenosti mají vybraní žáci 2. stupně základních škol se sociálními sítěmi, k jakým účelům je nejčastěji využívají a zda se někdy setkali s některým z negativních jevů, které se zde vyskytují.
Klíčová slova:	Sociální síť, žák druhého stupně, kyberšikana, sexting, kybergrooming, prevence
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis The risks of using the social media by secondary students deal with the selected risks of social networks in terms of the use of pupils at second level of elementary schools. The aim of the bachelor thesis is to describe the risks of the social networks and to find out the awareness about these risks. The practical part describes the realization and results of the research. The aim of the research was find out what experiences have pupils at second level of elementary schools with social networks. Another aim of research was find out the purposes they use most often and whether they have ever encountered any of the negative phenomena that occur here.
Klíčová slova v angličtině:	Social network, secondary student, cyberbullying, sexting, kybergrooming, prevention
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Právní úprava sextingu Příloha č. 2: Dotazník
Rozsah práce:	69 stran
Jazyk práce:	Čeština